

The background is a painting of a tropical landscape. At the top, there are large, billowing white clouds with soft purple and pinkish hues. Below the clouds is a vast, deep blue sky. In the foreground, there are several palm trees with long, dark green fronds. The trunks of the palm trees are painted with vertical strokes of orange and red, suggesting a sunset or sunrise. The overall style is impressionistic and painterly.

Miramar

VALLDEMOSSA

Coll Bandolet

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Telèfon: 612377
VALLEMOSSA

Miramar

VALLEMOSSA

DIRECCIO

Margalida Calafat i Torres

COORDINA

Antònia Serrano i Darder

EQUIP DE REDACCIO

Antònia M. Calafat i Rivas

Nicolau S. Cañellas

Rafael Estaràs i Estaràs

Miquel Joan i Salvà

Catalina Julià i Noguera

Jaume Mojà i Villalonga

Llorenç Lladó i Calafat

Joan Carles Palos i Nadal

Benigne Palos i Vadell

Miquel Ripoll i Rullan

Antònia Serrano i Darder

Matilde Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Darder

Sebastià Trias i Mercant

Jaume Vila i Mulet

INFORMACIO MUNICIPAL

Margalida Ripoll i Colom

INFORMACIO ESPORTIVA

Bartomeu Torres i Morell

INFORMACIO MUSICAL

Jaume Capllonch i Ferrà

Rosa Capllonch i Ferrà

DIBUIX I FOTOGRAFIA

Majo Calafat i Rivas

Toni Gelabert i Serrano

Joana Lladó i Vila

Josep Lladó i Vila

Antoni Muntaner i Bujosa

Josep Antoni Serrano i Darder

Joan Tortella i Araque

ASSESSORAMENT**LINGÜISTIC**

Antònia M. Calafat i Rivas

Catalina Julià Noguera

COL·LABOREN

Xesca Cañellas i Serrano

Núria Estaràs i King

Guillem Fiol i Colom

Francisca Juan i Calafat

Jaume Miró-Granada i Gelabert

EDITA

Obra Cultural Balear, Delegació

de Valldemossa. C/ Constitució

s/n. 07170-Valldemossa.

IMPRESSIO

Interior: Edicions Brins,

Valldargent, 43. Palma.

Portada: Taller Gràfic Ramón.

DIPOSIT LEGAL

PM 761-1989.

--

Els articles publicats a la revista, expressen únicament l'opinió dels seus autors.

IRLANDA: LA LLIÇO NEGATIVA

Aquets és el títol d'un article molt interessant de Lluís V. Aracil. Pel seu profund contingut hem cregut important publicar-ne un extracte, i després facem-ne cadascú una reflexió.

"Dos segles enrera, la majoria de la població parlava "encara" irlandès. La llengua nacional britànica (l'anglès) era l'idioma de les lleis, les institucions, la gent respectable, la bona educació i l'opinió pública.

La formidable reculada de l'irlandès al llarg del segle XIX mostra que els parlants nadius de la "vella" llengua hi veien una tara que calia eliminar. Tothom sabia que l'anglès servia "per a tot" i que l'irlandès no "servia per a res".

Un segle enrera una colla d'irlandesos educats van idealitzar nostàlgicament la "vella" llengua. Com que els sabia greu que l'irlandès "morís", van fundar a la fi del 1876 la Societat per a la Preservació de la Llengua Irlandesa, de la qual va sortir el 1893 la Lliga Gaèlica.

L'irlandès era exalçat precisament com a símbol, més gloriós que cap altre. Evidentment, calia salvar-lo. La pululació de curssets voluntaris d'irlandès (també entre els emigrants) demostra que milers d'irlandesos van engrescar-se sincerament en un moviment que, segons els més audaços, anunciava una revolució.

La insurrecció de Pasqua del 1916 va posar fi a l'idil·li. Una petita colla armada va gosar proclamar la independència d'Irlanda. La revolta va desembocar en una negociació (1921) que dividia l'illa i instaurava a la part ingovernable un estat irlandès - el qual es faria plenament independent el 1949-. El nou estat va apressar-se a proclamar "llengua nacional" l'irlandès. Posava en marxa una "política lingüística". L'idioma, que havia entrat ja a l'escola en moltes parts, va incorporar-se com a matèria obligatòria als programes d'ensenyament. Saber irlandès va esdevenir una qualificació exigida per quasi tota mena de càrrecs burocràtics. En suma: com que saber irlandès era un deure patriòtic, es va crear tot un muntatge d'exàmens i certificats.

El resultat més palpable d'això és que la gran majoria dels irlandesos són parlants unilingües de l'anglès. La llengua nacional britànica és l'idioma comú i general, el que tothom sap. Els parlants unilingües de l'irlandès són a hores d'ara una "raça extingida". No cal dir que l'estat s'ha servit oficialment de l'irlandès: sempre com a "símbol d'identitat". Tampoc no cal dir que els patriotes oficials no s'han preocupat mai de promoure l'irlandès com a vehicle normal de l'educació i de la comunicació pública. Tot s'explica. Evidentment, l'estat no podia obligar a ningú a usar l'irlandès en la vida privada. Tampoc no podia eliminar l'anglès de la vida pública. L'anglès, única llengua pública del país, era per consegüent l'única que podia funcionar com a llengua oficial efectiva.

(continua)

AGRAÏMENT: L'O.C.B. a Valldemossa agraeix profundament l'artista pintor Josep Coll i Bardolet l'obsequi que ens ha fet de les portades de la Revista Miramar, les quals reproduïxen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

Els límits del joc eren prou clars i rígits. L'estat només podia instaurar un bilingüisme oficial -que havia de ser una ficció-, perquè la igualtat legal mantindria l'enorme desigualtat de fet. En efecte proclamant "llengua nacional l'irlandès -que no funcionava realment com a llengua única- esdevindria oficialment oficial. I això era l'aspiració màxima de les autoritats patriòtiques, que necessitaven "símbols d'identitat" per a legitimar l'estat que ells governaven. Clarament: la solució era satisfactòria per a algú.

L'idioma "moria" perquè la seva comunitat lingüística no podia sobreviure sense les estructures i els recursos indispensables.

Sota les ficcions oficials, la marxa "natural" de les coses continuava jugant a favor de l'anglès i en contra l'irlandès. En la vida real, l'anglès a més d'absolutament necessari, era perfectament suficient. La tara no era saber irlandès sinó no saber anglès. La proclamació de l'irlandès com a "llengua nacional" era un premi de consolació. I tota la política "lingüística" era una paradoxa irritant. Proclamar "llengua nacional" a l'irlandès era expropiar-lo, confiscar-lo.

La "política lingüística" va desmbocar prou aviat en un marasme enutjós. Al mateix temps que desenganyava els entusiastes, provocava protestes dels qui trobaven abusiva la "imposició" oficial de l'irlandès.

Tots els irlandesos normals són més o menys patriòtics, tothom l'"estima" i ningú no vol que "mori"

Es clar que els simpatitzants oficials deporen que l'irlandès hagi de desaparèixer sota la bandera del estat que ells governen i que es diu "Irlanda". La veritat és que l'estat irlandès ha prolongat fidelment la línia de la bona voluntat iniciada (allí com ací) un segle enrera. Tot ha funcionat dins aquell marc inveterat i immemorial. Allí com ací, no no ha canviat res d'essencial.

Cap idioma no pot ser "salvat" si no és promogut, i no pot ser promogut des de fora per simpatitzants.

Decidir oficialment que una llengua és "nacional" no farà mai que ho sigui -més aviat impedirà que pugui ésser-ho-.

Hi ha un equívoc fonamental. Les proclamacions i exhibicions són bones maneres d'"acabar" allò que no es vol començar. L'irlandès "morirà" -com era previst- quan l'evacuaran els qui encara hi viuen. L'estat no ha fet possible l'opció, perquè l'il.lusionisme no és cap alternativa viable.

Ara criticar la "política lingüística" oficial és embullar més la troca -i continuar perdent temps-. La qüestió és qui aprendrà una lliçó tan elemental. El símptoma més greu no és pas la inèrcia de l'estat, sinó la inèrcia de la gent, la inexistència d'un moviment cívic que prengui seriosament l'irlandès.

Atenció: l'irlandès no ha "mort" encara. Ni podem despatxar amb un somris el coratge sincer i generós de la gent que han volgut constituir una nació irlandesa. Els més lúcids saben que una nació no consisteix en cap estat. Una nació és una comunitat, una gent civilitzada i organitzada per sobreviure i progressar.

Deixant a part els qui només "saben" irlandès, a Irlanda hi ha gent que volen parlar-lo i viure-hi. Per consegüent, la història continua. I la marxa "natural" de les coses pot canviar radicalment si aqueixa gent (suplantada i desorientada fins ara per les autoritats patriòtiques) pren la iniciativa. Encara que això sembli improbable, sabem que hi ha hagut irlandesos capaços de prendre decisions improbables. Justament quan s'acaba la paròdia. podria començar un altre joc.

Aquest article editorial opta al Conveni de Normalització Lingüística.

SUMARI

Editorial	1	Música	28
Col.laboracions	3	Informacions	29
Investigació	5	Opinió	30
La Vila	8	Esport	32
Miramar	11	Excursionisme	33
Notícies	12	Cinema	34
Marxa Jove	18	Cuina	35
Entrevista	21	Jardineria	35
Cultura	25	Passatemps	35
Llengua	26	Entreteniments	36

Orígens i escuts dels llinatges de Valldemossa

Vila i Serrano

VILA: del llatí Villa, nucli de població més petit que la ciutat, (abans, però, significava casa de camp, allò que després se'n diria possessió). Per això el nom de Vila no sols forma part de molts topònims corresponents a nuclis de població, sinó que també entra en composició de molts de noms indicadors de "massia o casa de camp", la segona part dels quals és un adjectiu, una indicació de lloc, el nom del propietari o el nom dels qui hi vivien.

Coneixem alguns poblets amb el nom de Vila entre els quals cal destacar: un llogaret de la parròquia d'Encamp (Andorra), situat a 1328 metres d'altura i un altre al municipi d'Arròs i Vila situat a la Vall d'Aran i a 1096 metres d'altitud.

Aquest llinatge és molt estès per tot Mallorca i altres països de parla catalana.

Una de les primeres persones il·lustres que portaren aquest nom va ésser Guillem Vila, ja que quan el Rei Alfons III d'Aragó es va apoderar de Mallorca a l'any 1285 va ésser un dels qui li juraren obediència i vassallatge.

Pere Vila va ésser jurat a l'any 1449 de la Ciutat de Mallorca.

Lluís Vila a l'any 1502 fou membre del Gran i General Consell.

L'escut és una vista d'un poble d'or amb una senyera de plata a una de les torres en camp vermell.

Vila

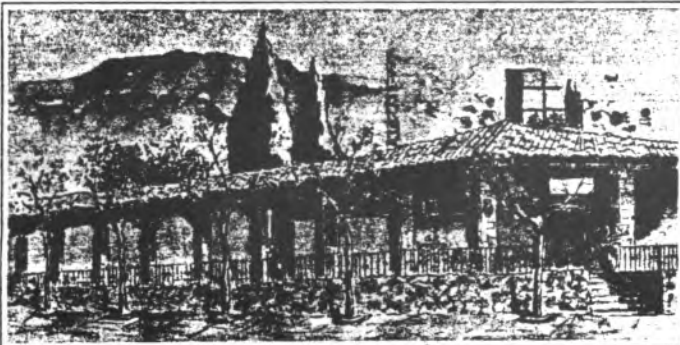
Serrano

SERRANO: És llinatge d'origen castellà, procedent de les muntanyes de Burgos, es va estendre profusament per tota la Península Ibèrica. Té per tronc el cavaller Martín González Serrano, el qual va criar a casa seva el comte sobirà Fernán González, i era descendent d'Aulio Atilio Serrano, pretor de l'Espanya Ulterior pels anys 190 abans de Jesucrist.

Sebastià Serrano Benítez, nascut a Villarrasa (Huelva), l'any 1904, va ésser el qui va introduir aquest llinatge a Valldemossa, es va casar amb Antònia Darder Boscana i varen tenir set fills i devuit néts i una renéta, dels quals n'hi ha bastants que col·laboren amb la revista Miramar. "En Sebastián", així el coneixen al poble, era funcionari de Correus, entre d'altres coses va ésser molts d'anys corresponsal de Previsió Social a Valldemossa, comptava amb moltes simpaties. A més que es va integrar totalment a la vida valldemossina, va ajudar incondicionalment als qui li demanaren. Bon pare i bon espòs, va deixar molt bon record.

L'escut és xapat amb un castell d'or damunt camp blau a una part i a l'altre camp sinople (verd), una banda d'or engolada en caps de dragons, acompanyada de quatre estrelles també d'or, dues a cada banda.

Miquel Ripoll i Rul.làn

CAFETERIA
ROMANÍ

· VALLDEMOSSA. Tel. 61 20 54 - MALLORCA

Un gran músic de Valldemossa (1849-1908)

Bartomeu Torres i Trias

Cada any en començar la novena de la Beata cantam un himne en llatí "Cantibus", compost pel gran músic Bartomeu Torres, de qui són també el parenostre i avemaries de la dita novena. Qui fou aquest gran músic? Un nadiu de la nostra vila. Amb tota justícia podria ésser fill il·lustre de Valldemossa i tenir un carrer dedicat a la seva memòria. Vet aquí la meua petita aportació per desvetllar l'interès dels valldemossins per un paísà, autor d'una ingent producció musical divulgada per tots els indrets de Mallorca i més enllà de Mallorca. A la casa n. 10 del Carreró de la Plaça (on, actualment, viu na Magdalena Morey Torres), el dia 27 de setembre de 1840 va néixer Bartomeu Torres, fill de Domingo Torres Fiol i Magdalena Trias Rebassa. L'endemà el va batiar el rector de la parròquia, Mn. Miquel Marroig. Un capellà de la vila, Mn. Miquel Coll, que fou ecònom uns mesos (1849-1850), que sembla que tocava l'orgue i tenia cura dels "cantadoretz" descobrí els valors musicals d'aquell infant, i amb gran encert, feu quant fou possible per promocionar-lo. Amb la seva ajuda va ingressar al Seminari Diocesà de Ciutat, on fou deixeble de música de Mn. Miquel Tortell, organista de la Seu. Sembla que aquest mestre l'encaminà al Conservatorio Nacional de Madrid, on va fer la carrera musical i va rebre lliçons del músic i musicòleg de fama, Wilarión Eslava. Sens dubte aquest il·lustre mestre influí poderosament en la seva personalitat musical i en l'estil de la seva producció.

L'any 1868 morí l'esmentat organista de la Seu de Mallorca, i es convocaren les oposicions pertinents per proveir el càrrec. Bartomeu Torres s'hi presentà, i el tribunal el declarà el millor dels quatre opositors. No sabem per quins motius no fou proveïda la plaça. Tot i això Bartomeu fou organista de la Seu per espai d'uns

Bartomeu Torres.

anys. Ho fou sense títol. L'any 1901 l'obtingué un deixeble seu, Mn. Bernat Salas.

De la seva tasca com a mestre de música sabem que fou professor de l'Acadèmia de Música de Ciutat, Director de la Secció Filharmònica del "Círculo Mallorquí", professor de cant del Seminari i consta que ensenyà piano, harmònim, violí i viola. Era considerat com la primera figura de Mallorca en l'art d'harmonia i contrapunt. L'any 1891 va dirigir la Missa de Rèquiem de Mozart amb orquestra en el funeral de Francesc Frontera, (un altre músic natural de Valldemossa, que fou preceptor musical de la Reina Isabel II i de la seva cort) segons desig del difunt.

El mestre Torres morí a Ciutat el 31 d'octubre de 1908. Deixà tres fills del seu matrimoni amb una dona que no era nadiua de Valldemossa.

La seva producció musical és molt variada i extensa, quasi tota de caràcter religiós. El seu estil és més aviat teatral i efectista, propi de l'època, però d'una inspiració profunda amb molt de sentiment religiós i amb gran riquesa harmònica, fruits d'una extraordinària cultura musical. A gairebé tots els arxius de

parròquies i convents de Mallorca hi ha còpies de composicions del nostre mestre. No sabem que s'hagi fet el catàleg de les seves obres. No serà tasca fàcil perquè és admirable la seva fecunditat musical. Cal destacar-ne com a obres més valuoses:

L'Himne de la Coronació de la Mare de Déu de Lluc.

"Libera me Domine", per a la vetllada necrològica organitzada pel "Círculo Mallorquí" a la mort de Quadrado.

"Sacerdos et Pontifex", dedicat al nou bisbe mallorquí Joan Maura.

Missa a gran orquestra, per a la peregrinació diocesana a Lluc.

"Missa Eucarística", primer premi del Congrés Eucarístic Nacional de 1893 a València, estrenada a la Catedral valenciana el 25 de novembre d'aquell any i a la Seu de Mallorca el 20 de gener de l'any següent, festa de Sant Sebastià, amb grans elogis a diaris i revistes especialitzats d'àmbit nacional.

Compongué a més una llarga llista d'himnes a la Beata, a Sant Josep, a Sant Antoni de Pàdua, a Sant Bonaventura, a Sant Blai, a Sant Vicenç de Paül; novena de Sant Josep, mes de Maria, Salve Regina, himne a Miramar, i més de trenta parenostres i avemaries a cor i a veus. A Barcelona foren impreses diverses obres del nostre músic valldemossí, que es venien a les botigues de música d'aquella capital. Per això era conegut fora Mallorca.

Crec ben de veres que Valldemossa té un deute amb Bartomeu Torres, un bon músic de la segona meitat del segle XIX i creador de bona part de la música religiosa que en aquells moments es tocava i cantava a les esglésies de Mallorca.

Tant de bo que aquestes ratlles mal garbades despertin l'interès de qualche expert que vulgui esbrinar la biografia d'aquesta glòria musical de Valldemossa.

Gillem Fiol, prevere.

Malalties i remeis

Brià

Brià: Erupció de vesícules a la superfície de la pell, que transpira un humor que quan se seca forma petites escates. A Lluçmajor, al brià, l'anomenen verí. Hom diu que les persones nades el dia de la Conversió de Sant Pau curen el verí.

Dins l'extens camp dels remeis populars no hi poden mancar les receptes per guarir els brians. Tenint en compte la falta de mitjans científics dels nostres avantpassats, no és estrany trobar fins i tot fórmules conjuratives per tal d'intentar la curació del malalt.

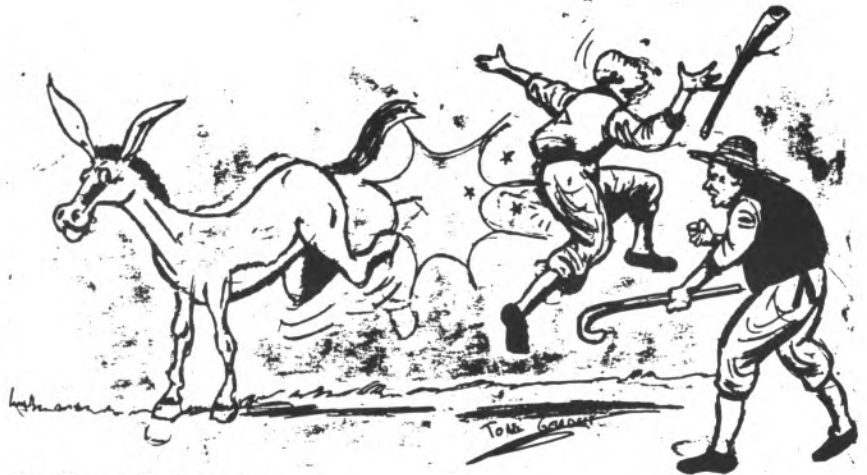
Altres remeis estan relacionats amb la creença del fet que en la nit de Sant Joan, una nit màgica en molts d'aspectes, les herbes cobren virtuts curatives. Les receptes que us mostrem en són clar exemple.

CONJUR

Brià, mal cavaller,
mala fi poguessis fer;
tu ben fart, jo ben dejú,
mala fi pugues fer tu.

SALUDADORS

Els saludadors són homes o dones a qui hom atribueix el do màgic de poder guarir certs mals amb contactes. El brià es podia curar mitjançant la saliva dels saludadors, els quals la mesclaven dins la boca amb aigua de pluja i

(D: Toni Gelabert).

l'escopien damunt el brià. També preparaven ampolles amb aigua de pluja i saliva, després de fer el senyal de la creu al preparat, el saludador el lliurava al pacient, el qual el s'havia de beure si es volia curar.

ABLUCIONS

Rentar-se amb l'aigua de nou fonts, anada a cercar abans de sortir el sol del dia de Sant Joan, servia per guarir el brià.

Els manacorins afectats de brià es rentaven amb una infusió d'olivarda (Inula viscosa), d'ullastre (Olea europea, varietat silvestris), de mata (Pistacia

lentiscus), de garrofer (Ceratoria siliqua) i cendra de carbó, tot ben calent.

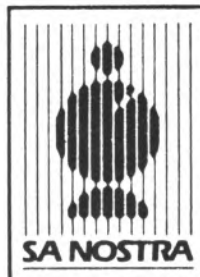
FREGUES

Es pot guarir el brià, si a la mitjanit de Sant Joan, al punt de caure les dotze batallades, hom es frega la part del cos danyada amb la primera herbeta que trobarà.

Si aquest remei fos bo per curar el brià, els qui s'emmalaltessin després de Sant Joan, i el volguessin emprar haurien d'esperar un any per poder posar-hi el remei.

Matilde Serrano i Darder

amb el suport de

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"

Petita història de l'Hotel del Artista

1- Semblança del propietari.

Quan els anys van passant, ens agrada a tots girar els ulls enrera i entrar dins la història de persones que per la seva vida o les seves obres han marcat una fita forta. No cal fer coses portentoses dins la vida, basta tenir lleialtat als principis, amb noblesa i amb amor al teu entorn, a la terra que et va veure néixer; així, senzillament així, s'escriu la història, amb una tendra alegria, amb una pau diàfana, amb un servei desinteressat a totes les persones i al teu poble. Aquest fet és el que vertaderament té importància, viure per servir i ennoblir una causa, una idea. Avui recordarem una de les persones que varen fer història dins Valldemossa, de tothom conegut i estimat entrançablement amic de tot el poble. Al mateix temps que dirigia l'"Hotel del Artista" va saber veure dins l'horitzó, amb una mirada de futur, una manera de donar a conèixer arreu del món, la seva terra que tant estimava, els seus costums i els seus somnis, la música i els seus balls, que són el cor del nostre poble.

Bartomeu Estaràs Lladó, "En Tomeu Reüll", va néixer l'any 1898. Ja de petit tocava el violí, la qual cosa va fer davant l'Arxiduc, que quan tenia convidats contractava un grup de valldemossins perquè ballassin davant seu. Ballaven "Na Perla", "Na Siuni", "Es Sabateret" Gabriel Mercant, qui millor ha ballat el Parado.

Els seus pares, ja l'any 1908 fundaren la Fonda Cafè "Can Reüll". Allà hi treballà de cambrer, d'ajudant de cuina... d'un poc de tot.

A casa seva tenien un carretó i de jove el llogaven amb en Tomeu con a conductor; va passejar Juan Sureda, Ruben Dario, Unamuno, Junyet, Gabriel Alomar... als quals duia a Palma o a Miramar.

Va ésser el fundador i columna ferma del "Parado de Valldemossa", formaren part d'aquest grup també el seu germà

El matrimoni Margalida i Bartomeu Estaràs.

Pere; en Joan Antoni Palmer, "es Fuster" famós baix; el sen Tomeu "Caló"; en Macià Estrades, "Cavaller"; i en Macià "Banyeta"; aquests formaren l'orquestra i el cor. Balladors entre d'altres Joan Mercant, "Sabateret"; Catalina "Barrereta"; Antuanet de Can Gotzo; Gaspar Mas "Bal·let" i la seva filla; Norberto Alcover; Rosa i Joana Vila; Bernat i Maria; Maria de Can Nadal. Al llarg dels anys han estat molts els qui han format part de l'agrupació.

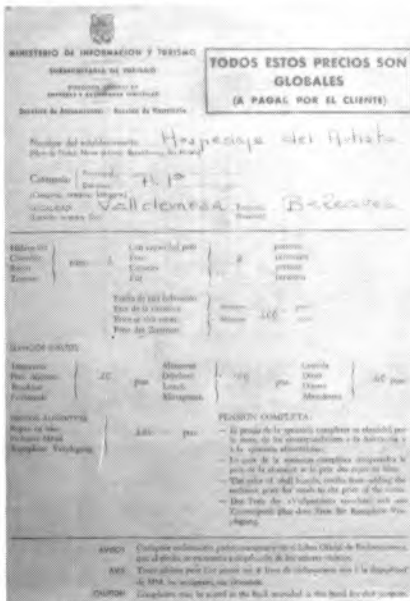
A més a més, era el pare de quasi tots Els Valldemossa. Aquest conjunt va néixer a casa seva, fent festes quasi familiars. Tots aprenegueren a tocar els instruments d'oïda. Rafae i Bernat començaren a tocar la guitarra i a cantar i Tomeu a tocar la flauta que li havia regalat Coll i Bardolet.

El diumenge, 29 d'abril de 1984, a Valldemossa, morí.

2- Els orígens

Rafael Estaràs i Magdalena Lladó fundaren l'any 1908 la Fonda Cafè "Can Reüll". Allà la pensió completa valia 8'50 pessetes. Més tard, devers l'any '18 o '19, es digué "Hotel Turismo". L'any '44 o '45 el seu fill Tomeu va traslladar el negoci a l'"Hotel Chopin", que era propietat del metge Jiménez i na Claret, els quals el vengueren a Tomeu "Reüll". Ell li digué "Hotel del Artista". Hi havia dotze habitacions dobles: set a la part d'abaix i sis a dalt: vint-i-sis llocs en total. Des de llavors el portaven Tomeu Estaràs i la seva dona Margalida Estaràs, la qual es dedicava a la cuina i a la compra, només tenia dues al.lotes que els ajudaven: una feia els dormitoris i l'altra ajudava a servir.

3- De com Coll i Bardolet ens parla de l'"Hotel del Artista".

Coll i Bardolet fou un dels primers clients d'aquest gran hotel. Vivia a Génova, a la casa on va estar Manuel de Falla. L'any quaranta-un o quaranta-dos pujà a viure a Valldemossa.

Des del principi l'atraíé l'ambient musical de l'hotel. Segons ens comentà allà es duien a terme: "uns concerts únics, sense disciplina quadriculada, però amb una gràcia i un esperit fantàstics, això varen ésser festes inoblidables". "Les festes més hermoses que jo he viscut, festes... a l'Hotel del Artista. Mira que jo he rodat món i he fet coses, però les festes amb més gràcia, amb més qualitat espiritual i amb més amor, allà. I jo li puc assegurar això i tots els qui hi han estat i han tingut una mica d'esperit no ho oblidaran mai, perquè les grans figures que disfrutaren de l'Hotel del Artista són inqüestionables: J.M. Gironella, Josep Pla, Baltasar Porcel, escriptors; Philip Newman, music, fundà els excel·lents concerts de Pollença; Calatayut, guitarrista; Estria Otto, escriptora danesa per a nins; Assel, premi Nobel de física; Monsenyor Robin, bisbe de França; Arturo Llopis, escriptor de la revista Destino; Lluís Portabella, advocat, gran financer president fundador de Danone, com anècdota val a dir que tenia reservada la suite a l'Hotel Formentor, un cop vengué a l'Hotel del Artista, s'hi quedà; Ekitain, músic; Perret gran fotògraf suís; Anglada Camarassa, pintor; Borrell, escultor; John Kenitel, escriptor suís; anecdòticament es conta que pagà una festa a la qual tothom hi havia d'anar disfressat, Tomeu Estaràs es va fer tota una cabellera de cabeces d'all. També pagà un xot i demanà que ningú menjàs amb forquilla, senzillament ho féu per donar tranquil·litat a la gent; la Capella Clàssica de Joan Maria Thomàs. Molta d'aquesta vengué convidada per Coll Bardolet, però també és cert que tots aquests personatges duien més i més gent.

(Fotografia cedida per Joana Lladó Vidal).

Bardolet tenia ja la seva pròpia casa i el seu estudi i encara anava a menjar a l'Hotel. Quan tancaren li oferiren poder seguir anant-hi a menjar, però ell creié més correcte dir no.

4- Continua la història.

Un horabaixa Tomàs Capllonch Darder, misser, ens contava com eren d'entranyables aquelles tertúlies que sobre dret, filosofia i literatura tenien lloc a l'Hotel els anys '57-'64. Hi participaven Federico Díaz Falcón, escriptor; Federico Hernández de Goncer, un diplomàtic que era secretari d'ambaixada; Jordi de Can Jordi i ell mateix. Un vespre Jordi s'aixecà i digué: "Señores me voy a colgar" i Federico tot espantat, exclamà: "Por el amor de Dios, Jorge no te cuelgues!".

A rel d'una intervenció quirúrgica soferta per l'amo, varen decidir a posar fi a

Com es pot veure les persones eren europees, l'esperit patrici i tot combinat amb, així ens descriu Coll i Bardolet la madona: "la seva gentilesa, la seva gràcia, la seva elegància, mai cap mal humor, mai cansada, sempre servidora, mai cap queixa, una cuina preciosa, els seus menjars eren deliciosos..." feien de l'Hotel del Artista el lloc

on tots desitjaríem poder viure.

Passaren els anys i Coll i l'explotació de l'Hotel.

Com tot passa i fineix a la vida, així, l'amo Bartomeu Estaràs, fundador i columna ferma de l'Hotel del Artista i director del Parado de Valldemossa morí, després de tota una vida dedicada a donar a conèixer Valldemossa. Malgrat tancassin les portes de l'edifici, sempre han estat obertes les portes del seu cor: a la gent que tengué la immensa benaurança d'anar-hi i a la que no va poder conèixer-lo.

Dins Valldemossa aquest Hotel és un símbol, pels artistes que hi anaren i per la serietat dels propietaris, pel seu bon tracte humà i per la seva amabilitat amb tothom. L'Hotel del Artista dins Valldemossa, i també dins Mallorca, ja és història. Des d'aquesta revista el nostre més sincer agraïment, perquè els afortunats que tengueren la sort d'allotjar-s'hi trobaren entre les seves parets el que no es troba a hotels de cinc estrelles.

(continuarà)

Catalina Julià Noguera
Article que opta al Conveni de Normalització Lingüística.

Recordant la canonització de la Beata

De quines festes i celebracions es feren a Mallorca i a Valldemossa per honrar la memòria de la Beata

Després de la peregrinació a Ciutat no es dormiren els valldemossins, al contrari. El rector, Joan Mir i Pol, va començar la tasca de renovar el que pogués de l'església. La va fer repicar, enrajolar, emblanquinar i netejar. Els senyors Bru Morey i Guillem Fiol, que en aquells moments eren seminaristes recorden que feren net el retaule de l'altar major fregant-lo amb molla de pa. Muntaren també els salomons que hi ha a l'església.

L'Ajuntament no va quedar enrere. El 10 de març, va aprovar la reforma o modificació dels llocs històrics existents a la vila que perpetuassin el record de la Beateta. Tres dies després es va constituir la junta encarregada de dur a terme l'esmentada reforma, junta que es va ampliar i va quedar definitivament constituïda el 3 d'abril amb els següents membres: President d'Honor, Constantino Vázquez, governador de Balears; rectors i vicaris de Valldemossa, Deià i Banyalbufar; batles de Valldemossa i Deià; A. Rosselló; senyor Vives; Vd. Vives; Pedro Morell; comte d'Alba Real del Tajo; A. Fortuny; Pedro Sureda; Joaquín Marqués; Elviro Sans; Eduardo Nouviles; Dr. Cilimigras; Bartomeu Ferrà; José M. Tous i Maroto; Francisco Vidal; forces vives i amos de possessions.

Es va proposar i es va aconseguir que la nova santafos la patrona del poble. D'aquesta manera la Mare de Déu d'Agost va perdre el patronatge, a pesar de les protestes dels obrers de la seva confraria que no estaven conformes amb la substitució. Cal dir que l'any 1930 les festes de la Beata es varen fer el 15 d'agost a causa que el cos incorrupte de la Beata va ésser traslladat a la Seu el 27 de juliol i Palma va fer unes grans festes, les quals contarem un altre dia.

No va ésser Valldemossa tota sola la que va honorar a la Beata. Palma i un llarg seguit de pobles, de parròquies, d'escoles,

(Fotografia cedida per Joana Lladó Vidal)

d'associacions, etc. és a dir, tot Mallorca, va organitzar pelegrinatges a Santa Magdalena i a Valldemossa.

Sor Catalina, la monja més major de Santa Magdalena, recorda encara la impressió que li va causar el gran fervor del pelegrins de Manacor, inflamats per les paraules d'entusiasme del pare Jaume.

Les Festes patronals de tota l'illa varen ésser millors que les dels altres anys i les dedicaren a la Beata. La premsa publicava quasi diàriament convocatòries de peregrinacions, notícies de les que s'havien efectuat, cròniques del vicari de Valldemossa, Baltasar Pinya. Llorenç Riber va publicar

el 13 de març, a "El Debate" de Barcelona, un article referent a la Beata, del qual fa menció el "Correo de Mallorca".

A finals de març, al Palau Episcopal va tenir lloc una reunió amb motiu dels actes a celebrar per festejar l'esdeveniment. Es va tractar de la peregrinació a Roma, per assistir a la canonització, de les festes religioses a Santa Magdalena, de les festes cíviques a Palma i de les festes cívico-religioses a Valldemossa.

A Palma i als pobles es varen posar en escena dues obres teatrals, el drama original del senyor Pere d'Alcàntara Penya, SOR CATALINA TOMAS, representat per la companyia Fuster-Forteza i la comèdia lírica amb lletra del senyor Josep Maria Tous i Maroto i música del mestre senyor Arturo Barata, titulada LA SANTA PAGESA. L'estrena de la primera es va fer al Teatre Líric, el preu de butaca era de dues pessetes, el de general de 50 cèntims. LA SANTA PAGESA es va estrenar al Principal, en funció a benefici de l'Asil de Nins. Els preus varen doblar-se, 4 pessetes butaca i 1 pesseta "paraíso".

Es pot dir veritablement que els mallorquins varen expressar perfectament els sentiments d'estimació i veneració vers la pageseta de Valldemossa.

BIBLIOGRAFIA

Arxiu Municipal de Valldemossa.

"Correo de Mallorca", Any 1930.

Biblioteca March, "Canonització de Santa Catalina Tomas" (Material recollit pel senyor Pere Sampol i Ripoll).

AGRAIMENTS

A Sor Catalina, Agustina Canonesa; als srs. Bru Morey i Guillem Fiol per contar-nos els seus records.

A Joana Lladó Vila per la fotografia que ens ha deixat.

Miquel Joan i Antònia Serrano

Sor Tomaseta, on éreu?

El programa de les festes de la Beata d'aquest any 1990 anunciava per a dissabte dia 28 a les 21'30 hores "Inici de la cavalcada presidida pel Carro Triumfal...". També deia, curant-se en salut, "Si una vegada començats els actes s'haguessin de suspendre per causa del mal temps...". Com és ben sabut, un fort cop de vent i un arruixat, no gaire intens, just en el moment de començar la cavalcada, feren que l'empedrat dels carrers de Valldemosaa es posàs molt llenegadís i perillós per a les mules que tiraven del Carro de la Beata i dels altres carretets que l'acompanyaven.

La comissió organitzadora, doncs, va decidir suspendre, o més ben dit, ajornar la sortida del Carro Triumfal.

Això no havia passat mai -diuen les cròniques i els més vells del poble- en els 80 anys des que es fa aquesta cerimònia. Dit i fet, el mal temps durà molt poc, però el mal ja estava fet. Què havia passat, parlant de Meteorologia? Hem cercat informació oficial al Centre Meteorològic de Balears, n'Antoni Muntaner, "Guarin" ens ha donat algunes explicacions, i hem parlat amb homes de la vila, de Sa Marina i de les casetes de S'Estaca. Ara provarem de donar una explicació elemental de tot això.

Abans, ja feia un parell de dies que les imatges enviades pel Meteosat ens mostraven una llarga i ampla banda de níguls que en direcció Nord-Sud, des d'Escandinàvia quasi fins a les Canàries, es movia cap a Llevant, cap a nosaltres, creuant a poca poc la Península Ibèrica. Aqueixa banda era la part visible d'un fenomen que es diu un solc, una zona on els vents del Sud són de sobte substituïts per aires de Ponent i llavors de Mestral. Això produeix vorticitat, corrents d'aire ascendents que donen lloc a barreres de níguls molt espessos, "cúmulonimbus", dels quals cauen de sobte les plujes de gotes

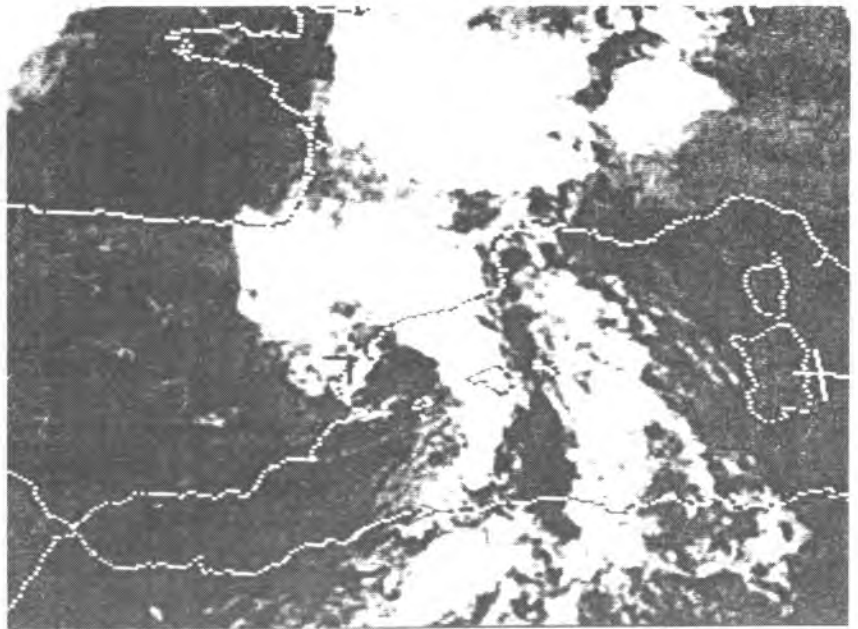

Fig. 1.

ben grosses, l'arruixada, de vegades calabruix, i molt sovint els llamps i els trons. No és estrany que el solc es transformi en una depressió als nivells alts de l'atmosfera, és a dir, la famosa "gota freda". Aquella barrera de níguls de la qual hem parlat es diu un "front fred" perquè l'aire temperat del Sud que corre arran de terra és empès per l'aire de Ponent, de Mestral i de vegades de Tramuntana que per més fred és més dens, més pesat i se situa davall del calent, l'aixeca i el fa refredar i com a resultat el vapor d'aigua que conté l'aire forma les gotetes que constitueixen els níguls.

Quan aquest front -ja bastant romput- que havia donat tempestes a Aragó i al Pirineu català arribà a les costes mediterrànies s'activà en part, a causa de la temperatura càlida de la mar i de la humitat existent que li proporcionaren més energia, va formar remolins i el vent prengué força. A les 19'30 hora oficial, la imatge recollida en radiació infraroja pel Meteosat (fig. 1) ens mostra el front fred -ja romput-

que s'extén des dels Pirineus a Mallorca, ja ha passat per Eivissa, no ha passat encara per Menorca i arriba fins a Alger. Abans, una capa de níguls a nivells alts, "alto-cúmuls", ja havia passat i es trobava a llevant de Menorca, com podem veure a la fotografia.

Des de Sa Marina i des de S'Estaca veien com venia el front fred, caracteritzat per la barrera de níguls que semblaven de color negre, perquè la barrera era molt espessa, i que avançava per damunt una mar de cada vegada més remoguda per un vent de Llebeig que augmentava aviat la seva força.

Dintre d'un nígul de tempesta -una cèl.lula convectiva- hi ha corrents d'aire ascendents, molt forts, però també n'hi ha de descendents que precedeixen l'arribada de níguls, aires que venint de dalt a baix peguen amb força contra la terra i fan que s'aixequi una gran quantitat de pols: la terra roja del nou aparcament es va espargir per quasi tot el poble.

El front arribà abans a la badia de Palma. Així, a Porto Pi, a les

20'00 hora oficial, ja es registraren ratxes de mestral de 65 Km. h. que, per cert, motivaren trabucades de petits velers amb incidències notables que s'han espargit ben arreu.

La pluja recollida no va passar de 1'3 mm., la temperatura va baixar de 28'5 graus a 21 graus i les variacions de la pressió atmosfèrica marcaren una línia característica a les bandes del barògraf.

A Valldemossa no va ploure més que mig litre per metre quadrat. Però el cop de vent degué ésser més fort que a Palma, cosa bastant lògica perquè tant els vents de ponent com els de mestral i gairebé també de nord, pujant de la mar, es canalitzen entre Sa Comuna i Na Torta i, per efecte d'embut, augmenten la velocitat per poder sortir per avall de l'Estret. No és estrany que aquest vent se'n dugui moltes paperines de l'enramat i alguna teula de les teulades. (fig. 2).

La predicció del Centre Meteorològic ja havia anunciat les tempestes i arruixades, però no havia parlat del cop de vent. El mapa d'isòbares que en el centre abans dit feren a l'hora que passava el front -elaborat amb la tècnica dita de "mesoescala", que permet una observació més detallada i precisa-, mostra dos nuclis de baixa pressió, com veim a la figura 3, en concordança amb la distribució dels nifuls que veim a la imatge del Meteosat i amb el règim de vents existents (fig.3).

Encara que no sigui estrany que per les festes de la Beata haguem de fer qualche corredissa per mor de quatre gotes que cauen durant el pregó o la verbena, un fenomen -encara que curt- tan violent com el que hem descrit, no se sol presentar dins el mes de juliol. Vol dir això una manifestació més que indiqui una variació en el clima? Aquesta pregunta ha de quedar, per ara, sense resposta.

Es Patró Jaume.

Fig. 2.

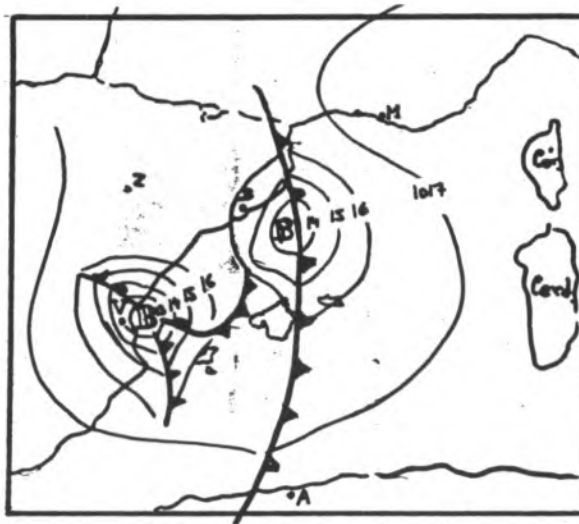

Fig. 3.

(F: Gabriel Català).

Miramar (5)

El Miramar de S'Arxiduc

A la mort del P. Castanyeda Miramar començà una llarga decadència. En 1599 el bisbe Vich i Manrique tancà la capella de Trinitat. En 1685 Ramon Sureda bisbe d'Oropí, propietari de Miramar el cedia a la seva neboda Magdalena Sureda i aquesta, al seu fill Marc A. Cotoner, marquès d'Ariany. En 1811 fou alienat per un decret de les Corts de Cadis. Posteriorment -molts dels objectes històrics de Miramar ja havien estat venuts- passà a mans de Joan Serra, del qual el va comprar S'Arxiduc. Recordem el que diu S'Arxiduc a LO QUE SE DE MIRAMAR, un llibret que hauríem de llegir tots els valldemossins. Llegim-ne avui alguns retalls:

1.-El lamentable estat com S'Arxiduc va trobar Miramar:

"Vaig tornar a Miramar; en aquella casa mig abandonada sols hi havia alguns quartos i mal cuidats; sa torre antiga, troncada en part, la tapava sa teulada des mig aigovés de ponent; a s'altra banda de sa casa hi havia fetes fins devés la mitat de sa seua llagària dues parets, amb s'idea d'arreglar-hi una tafona. Sa terra de sa marjada de s'hort arribava fins devora sa capella deixant un carreró estret per entrar-hi. Una volta baixa clivellada, un altar de fusta amb columnes pintades de blau envasava esquadro antic de la Stma. Trinitat... Hi havia damunt s'altar major un retaule representant el Judici Final, i va ésser duit a Barcelona, resultant inútils totes les gestions que vaig fer per adquirir-lo... Tal era l'estat d'abandono de sa casa que primer hi fèiem passar per espai d'un parei de dies una guarda d'ovelles perquè replegassen ses puces que es porcs hi deixaven, i havien de dur argila per omplir els clots des trespol de sa cuina i la regaven i la piconaven.

2.-Restauració de la casa:

"Primer vaig eixamplar sa carrera, omplint-la de rebles que abundaven p'es camps veïnats a força de senaiades que traginaven

dones a damunt escap, i destruïres tencadet qui hi mirava afegit devora sa casa... Sa quarta part de casa que faltava se va fer, completant així s'aigovés, s'hi posaren portes, i es menjadoret va ésser eixamplat a despeses de sa cuina i des rebost que estaven devora, tomant ses mitjanades i allargant fins baix ses dues finestres que varen servir de portes d'un balconet de pedra de Santanyí... Per donar un poc de simetria a s'altre aigovés hi férem un altre balconet igual, i enmig des dos, hi vaig fer posar un rellotge de sol... Sa casa, a sa part veia, estava emblanquinada per defora i vaig fer fer es dibuix que actualment hi ha esgrafit dins sa mescla, així com s'usa a Establiments i altres punts veïnats, de Mallorca. Sa torre... va ésser alçada un poc per a fer-hi es terrat que aleshores sovint filtrava... Ses portes de sa casa fetes de llenyam vemei per estil de sa des portal de la dreta de s'església de Sta. Eulàlia de Palma, són fetes de bocins de fusta veia perteneixent a s'església... A sa banda de darrera, an es pis baix, hi havia una porta amb arc rodó, que un temps servia d'entrada an es pati. Suposat que no venia ben a s mig de s'entrada, vaig fer construir an es costat un altre arc igual referit i embatumat."

3.-Recuperació de les terres:

"Es territori de Miramar era aleshores molt petit i lo primer que vaig cercar va ésser adquirir els bocins veïnats. (Primerament) una petita propietat que perteneixia a un tal Caleu de Deià... Encara enperò hi havia tres bocinets de terra entre Can Caleu i es veï terrenos de Miramar que perteneixien a altres vesins: Can

Peret, Ca s'Heura i Ca na Biella. En els dos primers hi havia casa, en es darrer sòliament hi havia una barraqueta perteneixent an es propietari de Ca na Matgina... Ca na Matgina perteneixia an es veï amo En Viçenc de S'Atalaia... Sa mare era fia d'una que se nomenava Matgina, que tenia sa caseta d'igual nom, i posseïa un bocí de vinya a S'Estaca on hifeia un moscatell excel·lent... L'amo En Viçenc posseïa també un bocí d'olivar, part davall Can Caleu, anomenat Ca na Biella. Quan se va tractar de fer sa compra, ell va posar per condició que li compràs també, al mateix temps, sa vinya prop de S'Estaca... A l'entretant me'n vaig anar de Mallorca. Durant la meua ausència va ésser venuda p'es Jutjat... Can Caló... D. Francisco M. de los Herreros el va comprar, suposat que se venia per poc preu i pensant que jo el compraria, i així va ésser... Encara tenia un gran defecte Miramar: que els meus terrenos no arribaven a la mar... Es senyor de Son Galceran, després de moltes vacil·lacions, es va decidir a vendre-me es bocí de garriga, situat baix de Miramar, Can Caló i Ca na Matgina, i va ésser començada una paret que havia de formar sa partió fins a sa vorera de mar a sa banda de Llevant... A l'entretant morí es senyor de Son Galceran, i es seu fill D. Perico Sampol... me va vendre tot Son Galceran. De llavors ençà se pot dir que va ésser possible crear Miramar, que arribava fins a la mar i fins a ses altures de S'Atalaia... Sa Torre de S'Atalaia la vaig comprar des Govern quan va vendre totes ses de sa costa".

L'any 1935 Francesc Sureda i Blanes va fundar l'Escola Lliure de Lullisme i volia que Miramar fos la seva seu. Cambó es va encarregar de comprar-la als hereus de S'Arxiduc. El preu es va tassar en cinquanta mil duros; però, al final, la venda no es va realitzar.

Sebastià Trias Mercant.

Ajuntament

Hem pogut comprovar que al llarg de dotze mesos a la vila s'han celebrat 107 matrimonis civils i 19 de religiosos. El fet és que d'aquests 126 casaments no arriben a la dotzena els de valldemossins, per la qual cosa sols publicarem els noms dels que siguin de Valldemossa o hi visquin.

MATRIMONIS
civils: 36.

NAIXEMENTS

Sebastià Sastre Carbonell (22-VI-90), fill de Miquel i Maria Francisca.

Margalida Calafat Maimó (5-VII-90), filla de Miquel i Paula.

Maria del Azahar Gonzalez Campos (9-VII-90), filla de Juan José i Gloria.

Eudalt Ausio López (8-VII-90), fill de Javier i Angeles.

Joan Rigo Mercant (14-VII-90), fill de Miquel i Antònia.

DEFUNCIONS

Margalida Rullan Torres (20-VII-90).

Margalida Lladó Lladó (27-VII-90).

Església

MATRIMONIS

Religiosos: 7

Pedro Antonio Coll Pastor-Maria Antònia Pons Lladó.

BAPTISMES

Llorenç Calafat Lladó

Maria Reynés Morey

Sandra Crespí Cuende

PRIMERES COMUNIONS

Amb gran solemnitat va celebrar-se a la parròquia de Sant Bartomeu de Valldemossa la Primera Comunió de quatre nins i d'una nina valldemossins, que són: Marc Marcos Ripoll, Antoni Morell Mas, Francisca Torres Mercant, Miquel Angel Plomer Riutort i Jaume Mayol Llobet, dels quals us n'oferim aquestes imatges.

Marc Marcos Ripoll, Antoni Morell Mas, Francisca Torres Mercant, Miquel Angel Plomer Riutort i Jaume Mayol Llobet.

Llorenç Calafat Lladó el dia del seu bateig, amb el seu germà Tomeu i els seus pares.

Miquel Angel Plomer Riutort amb els seus pares i germanet.

El matrimoni Jiménez Serrano amb les seves filles Maria José i Maria Antonia.

Mireia i Javier.

Comunió d'Alexandra i Elissa-Kristin

Enhorabona

Pep Jiménez i Pilar Serrano, varen celebrar les seves noces d'argent el 16 de juny passat.

Acompanyats dels familiars més propers, el migdia varen assistir a una missa a la església de Sant Sebastià, lloc on fa 25 anys es varen casar.

El vespre, a la seva residència, Son Niu de Dalt, varen oferir a tots els amics i parents un exquisit sopar seguit d'una festa ben eixerida.

Els fills del nostre col·laborador, Pere Bru Serrano, i de la seva esposa Pilar Polo, han combregat per primera vegada a l'església parroquial de Cantagallo, Salamanca. Mireia i Javier, que varen rebre la Primera Comunió el 28 d'agost, ens han fet arribar una foto de l'esdeveniment.

Miquel i Bàrbara Picornell Darder, residents a El Paso (EEUU), han volgut que les seves filles Alexandra i Elissa-Kristin, fessin la Primera Comunió a Cartoixa, allà mateix on la va fer fa dos anys la seva primogènita Jeanette. Després de la cerimònia els familiars i amics varen ésser obsequiats amb un berenar al Bar Los Tilos on els serviren xocolata, ensaïmades i coques de patata. Al migdia, al Restaurant Vistamar, tengué lloc un aperitiu seguit d'un exquisit dinar. Enhorabona a tots, en especial als seus avis paterns Miquel Picornell i Jeanette Darder.

Marc Marcos Ripoll.

VIATGE A SUISSA

El dia de Sant Joan tot el poble de Valldemossa estava content ja que més de cent persones ens anàvem de viatge a Suïssa.

A les dotze de la nit sortírem del Port de Palma i a les vuit arribàrem al port de Barcelona.

Començarem el viatge cap a Montpeller, on ens aturàrem per dinar, i tot d'una continuàrem cap a Niza. Foren més de vuit hores d'anar amb autocar, però això no fou motiu perquè la gent no s'endiumengés per anar a visitar el petit principat de Mònaco i poder veure el seu famós casino.

El dia següent vàrem anar a Milà, on visitàrem el Duomo -la catedral-, les galeries de Victor Emmanuelle i el teatre de l'Scala. Després de dinar anàrem cap a Suïssa. El paisatge era preciós: tot tan verd, aquells llacs, les casetes de fusta i l'ambient en general el fan un país molt agradable.

Aquell vespre dormírem a Lugano, des d'on visitàrem la "Suïssa en petit", el matí següent. A la ciutat de Berna hi dormírem tres dies. Dia 28 vàrem anar a Interlaken, i un parell del grup pujàrem amb funicular a Chilton i l'horabaixa visitàrem la ciutat de Berna. El matí del dia 29 anàrem a les cascades del Rhinn i l'horabaixa anàrem a Zurich, allà va ploure tant que tots ens banyàrem.

Després de Berna anàrem a Ginebra, una preciosa ciutat, i el vespre dormírem a Lyon. Ja tornàvem cap a casa i ens aturàrem a Figueres, on menjàrem paella i visitàrem el museu Dalí.

El vespre partírem del port de Barcelona i finalment després de navegar vuit hores arribàrem a Mallorca; ara tots ja som a Valldemossa i crec que tots guardam un bon record d'aquest viatge.

Francesca Juan Calafat

FESTES

FESTES DE LA BEATA

Les festes de la Beata 90 no són

com molts de nosaltres voldríem, se'ns està convertint en una rutina, és a dir, un programa que gairebé es repeteix i tot es redueix a un cap de setmana llarg; però no ens podem queixar amb raó perquè tampoc no proposam idees noves, deu ésser per allò que diuen de "més val el dolent conegut que el bo per conèixer". Un detall a destacar el dia de l'inici de les festes és que, com cada any, hi ha molta coca i poc vi. La comèdia d'en Xesc ens va fer riure a tots, però no va tenir molt bon so, malgrat tot, aquest actor es va embutxacar la gent. La moguda dels joves es pot dir que va estar bé, la verbena va ésser molt enrollada per part dels artistes que hi actuaven -l'Orquestrina d'Algaida i Tomeu Penya i Gèminis- i per part de la poca gent que animava que s'ho va passar collonut, malgrat tot, hem de dir que el preu -1000 pts.- era excessiu i no era a l'abast de molts de joves. Es podria dir que a Valldemossa es fan dues verbenes: la de S'Olivera i la de la plaça de Cartoixa. Del Carro no podem dir més que el que s'ha dit, vàrem tenir mala sort, ja que no va poder sortir el dia assenyalat -però de tota manera no ens hem de preocupar perquè una al.lota valldemossina que per aquestes festes trotava per Berlín, amb un grup d'amics varen fer una carrossa amb torcabagues de paper que va sortir el dia 28 de juliol a les nou i mitja del vespre. La festa més entranyable va ésser, com cada any, la de la tercera edat.

Un grup de joves valldemossins

FESTES DE LA BEATA

L'Obra Cultural Balear a Valldemossa organitzà durant aquestes passades festes de la Beata unes corregudes de cintes i un concurs de dibuix amb guix per als més petits. Les cintes varen ésser pintades o brodades per Dolores de Cas Pagès, les germanes Serrano, Maria Josep i Maria Dolores Calafat, Antònia Maria i Francesca Ripoll, María José Jiménez i Xesca Cañellas i exposades durant alguns dies al mostrador de la papereria Cartoixa. Feia ja un grapat d'anys que no se celebraven les clàssiques corregudes de cintes durant les festes de la Beata i enguany a la Via Blanquerna un grup de nins i nines del poble varen poder competir per veure qui mostrava més habilitat en el maneig de la seva bicicleta i aconseguia de dur-se'n més cintes. Hem de dir que tots ho feren molt bé i no n'hi hagué cap que partís sense cinta. El concurs de dibuix infantil se celebrà com cada any als jardins de Cartoixa i també com cada any fou molt concorregut, hi hagué gairebé uns cent cinquanta nins i nines que hi participaren i deixaren una mostra de la seva habilitat pictòrica en l'asfalt dels jardins. El lliurament de premis per haver participat, donats per l'Ajuntament, fou tot un èxit.

O.C.B.

(F: Xesca Canyellas).

(F: Xesca Cañellas).

La Beateta, Maria Agnès Compte, i els angelets Maria Calafat, Sebastià Coll, Maria Antònia Salvà, Esperança Mas, Maria Magdalena Moià, Joan Reynès, Nadal Torres, Bartomeu Rigo, Joan Antoni Emazabel, Sebastià Calafell i Alexandre Ripoll. (F: Josep Lladó).

Al centre l'Hereva, Susana Torres Capó, i les Dames d'Honor, d'esquerra a dreta: Margarita Segura Rullan, Francisca Catalina Pastor Torres, Alexandra Teresa Pérez Ripoll i Francisca Torres Castell, durant l'homenatge als més vells de 80 anys. (F: A. S. D.).

FESTES DE SA MARINA

Les festes de Sa Marina, celebrades el 15 d'agost, són un esdeveniment popular i el sopar i el lliurament de trofeus als campions de pesca, tir al plat, truc i manilla, seguit de ball a l'explanada del mollet, és sens dubte, l'acte més concorregut. Aqueix any varen fer les sopes amb peix amb gran encert aquest grupet d'esforçades cuineres: Antònia Mas, Francisca Morey, Francisca Castell, Francisca Ripoll i Carme Ripoll, ajudades per Miquel Torres.

Una que hi era.

FESTES DE SANT BARTOMEU

El divendres 24 i el dissabte 25 d'agost se celebraren a Valldemossa les festes patronals de Sant Bartomeu.

Després d'un seguit d'anys en els quals aquestes dates passaren sense pena ni glòria, aquest any s'han revaloritzat i almanco el poble ha recordat que el seu patró des de sempre ha estat Sant Bartomeu, encara que les festes de la Beata han quasi anul·lat aquesta celebració. Un poble mai no ha d'oblidar les seves arrels. Malgrat que la Beata, tan propera a nosaltres, ja que va néixer aquí, sigui la patrona, des d'èpoques immemorials Sant Bartomeu ha estat el patró, i ambdós tenen cabuda en l'esperit del nostre poble.

Les festes abraçaren tots els caires que puguin interessar els diversos sectors de la societat local. On més es va veure fou al solemne ofici religiós, es tractà d'una missa concelebrada, predicada pel senyor Bru Morey que feu una magnífica enumeració de les festes que antany feien vibrar el poble valldemossí. La celebració eucarística fou animada pel Cor Parroquial, dirigit per Mateu Calafat, a l'orgue, el senyor Guillem Fiol.

(D: Joan Tortella).

Els esportistes pogueren gaudir amb el tennis i el futbol. El divendres tingué lloc una sèrie de partits de tennis entre els més famosos tennistes locals, malgrat les rivalitats, el torneig acabà amb un sopar de germanor.

El dissabte es produí la presentació dels equips de futbol del Valldemossa At.; tot seguit hi va haver un partit de segona regional entre el Valldemossa At. i el Lluçmajor.

La gent jove, alegre, dinàmica... va tenir l'espai que li

pertoca amb una nit de ball i diversió al Magatzem Municipal. Cal assenyalar l'actuació del conjunt musical "La quinta Esencia" novell conjunt que s'estrenà aquest estiu cara al públic a S'Arracó i que des d'aleshores va aconseguint nombrosos èxits.

La cultura popular tingué la seva presència amb un sopar de germanor a la Plaça de l'Església, seguit d'un combat de picat entre els glosadors Jaume Colobram de Maria de la Salut i Joan Planisi de Can Picafort, antic company de glosades del nostre paísà Jaume Calafat, es Quintet. Aquest acte fou organitzat, amb gran encert, per l'Obra Cultural Balear de Valldemossa. Malgrat que el

sopar de germanor no tingué la difusió que estava prevista, l'acte fou un gran èxit.

Esperam de tot cor que aquestes festes es mantinguin i es vagin ampliant fins a ocupar el lloc que els pertany.

Margalida Calafat Torres

NOTICIES

- A mitjan juny el Bar Sa Mata va canviar de local, va deixar el subterrani que ocupava i va obrir just al damunt el Bar Restaurant Sa Mata.

- Un parell de dies després, el Bar Romaní va inaugurar l'ampliació i reforma del bar amb el tradicional sopar que cada any inicia la temporada estiuenca.

- La revista Nuevos Proyectos va publicar una biografia del senyor Elmar Dastrup, que era l'espòs d'Antònia Estrades i pare de Frederik, Xim i Kristian.

- Els Valldemossa han tret un nou disc, sota el patrocini de l'Ajuntament de Palma, amb poemes i música de diversos autors, mallorquins i catalans. El disc es titula PALMA i les cançons que conté estan dedicades a Ciutat.

- Catalina Colom Torres, que era professora del col·legi Madre Alberta de Ciutat, s'ha jubilat. Per celebrar-ho, i per festejar l'onomàstica de Joana Morey Vila es varen juntar amb les seves amigues i feren un sopar a Sa Mata. Aquest grup d'amigues se sol reunir amb bastant freqüència i ens ha fet arribar una foto.

- El pintor Toni Guasp, amic i col·laborador nostre, ha guanyat el VI Concurs de Pintura Vila d'Andratx. Aquest és el tercer guardó que ha obtingut enguany. Tres primers premis en un any són sens dubte un gran èxit.

(D: Toni Guasp).

(F: A. S. D.).

- "Radio Mallorca" va dedicar tot un dia el seu programa "Hoy por hoy" a Valldemossa, programa en directe d'entrevistes i música. El matí es va fer al Restaurant Vistamar on amb motiu de l'anunci de la programació del Festival Chopin 1990, entrevistaren Margalida Ferrà i la seva filla Rosa Capllonch, presidenta i vocal respectivament de l'Associació de Festivals Chopin. L'horabaixa al bar Cartoixa varen entrevistar el batle Joan Muntaner, Rafael estaràs, d'Els Valldemossa, Antònia Serrano, coordinadora de la REVISTA MIRAMAR, Antònia Darder i Amador Morell propietari del restaurant Can Costa.

Es va parlar de diferents temes relacionats amb la música, la història, l'urbanisme, la cultura, les festes, la gastronomia, el turisme, etc.

- Els dijous del mes d'agost a Valldemossa tenen un nom: "Conversaciones en Son Galceran". Organitzades pel senyor Juan March Cencillo, aquestes converses arrepleguen durant sis dijous consecutius una gran quantitat de persones relacionades amb el tema a tractar.

Les converces d'enguany es varen iniciar el 26 de juliol amb un sentit homenatge a Robert Graves.

El 2 d'agost, Fernando Díaz Plaja va parlar sobre "El metge com a personatge de les lletres espanyoles".

Luis Cencillo va explicar "Per què es produeixen els fenòmens paranormals", el 9 d'agost.

El 16 d'agost tocà el torn al periodista Emilio Romero el qual va desenvolupar el tema: "El retrat polític d'Espanya és surrealista".

Carlos Luis Alvarez, (Cándido), va ésser el que va fer la conversa del 23 d'agost, sobre el tema "Els meus temps a la redacció de l'ABC".

El darrer divendres d'agost, va cloure el cicle Luís de Vilallonga amb la conversa titulada: "Encontres".

Enhorabona a l'amfitrió d'aquestes vetllades a Son Galceran, senyor Juan March, i a la seva mare, senyora Maritín Cencillo de March, que arrepleguen tan variats personatges per tracar temes tan diversos com interessants.

- Aquest any han vingut molts de valldemossins residents a l'Uruguai, uns per passar aquí l'estiu com tenen per costum, els altres per una temporada més o manco llarga. Hem intentat fer una llista de tots ells, si n'hem deixat cap fora que ho digui i així ho podem publicar.

El matrimoni Jordi i Perla Lladó i els seus nets Julio, Jorge i Ana Patricia.

Catalina Colom, vda. de Vila.

Juana Torres, vda. de Mas i els seus fills i gendre Antoñita Mas i José Luís Romero.

Neli Danieli, vda. de Estaràs.

El matrimoni Juan i Catalina Torres.

Tomeu Gelabert Gordillo.

El matrimoni Antonio i Maria Estrades.

Els germans Llorenç i Miguel Terrassa.

Gabriel Colom Homar.

Els germans Fernando i Gabriel Terrassa.

El matrimoni Bernardo i Catalina Ripoll.

- El pare Josep Amengual, que era el Superior del monestir de La Real, ha estat anomenat Prior del monestir de Lluc, substituint per motius de salut el Prior Ramon Ballester Vives, nat a Son Cervera. El nou Prior és natural de Biniali i actualment ostenta el càrrec de Vicari General de la Congregació dels MM.SS.CC.

- L'ASSOCIACIO PREMSA FORANA DE MALLORCA, de la qual forma part la revista MIRAMAR, va celebrar una assemblea a "MODELMON" (Agaida), i va decidir per unanimitat l'adquisició d'una casa a Sant Joan, per tal que una volta reformada sigui la seu de l'APFM. Seguidament tingué lloc el lliurament de premis "Premsa Forana 1989". També es lliuraren distincions a Gabriel Massot i Muntaner Ex-President de l'associació i a l'empresa propietària de "MODELMON". Finalment, a la cafeteria del complex, hi va haver un sopar seguit d'un ball.

- "LLULL", FEDERACIO D'ENTITATS CULTURALS DELS PAISOS CATALANS

El 23 de juny al Castell de Bellver, es va constituir l'entitat "LLULL", nom donat a la "Federació d'Entitats Culturals del Països Catalans, que han format inicialment l'OBRA CULTURAL BALEAR, OMNIUMCULTURALIACCIO CULTURAL DEL PAIS VALENCIA.

Els estatuts de la novella federació deixen clar quins són els seus objectius "el desplegament d'accions dirigides a fer complir el deure constitucional espanyol de respecte i protecció estatal a les llengües diferents de la castellana i, especialment del català", "promoure l'estreta col.laboració amb totes aquelles associacions i entitats culturals del Principat, Catalunya Nord, les Illes, l'anomenada Franja d'Aragó, Andorra i l'Alguer de Sardenya, que tenen com a finalitats socials la defensa de la llengua i la cultura catalanes", i, la promoció del desenvolupament de la unitat d'Europa basada en el respecte i reconeixement dels drets nacionals, culturals i lingüístics de tots els pobles.

MARXA JOVE !!

Racó del jovent

* A Son Salvanet han fet la festa de "Sa Figuera", és el tercer any consecutiu que la celebren i ha estat de cada vegada més multitudinària, ja que hi acudeixen, a part dels familiars i amics de Nico i de Xesca, els amics dels seus amics i tots els joves valldemossins que ho desitgen sense necessitat d'estar-hi convidats, això sí, tothom hi és ben rebut, millor si duu qualche botella plena que no sigui d'aigua.

* Han finalitzat els seus estudis superiors aquest curs:

MCMXC

*Antònia Maria Calafat i Rivas
Llicenciatura en
Filologia Catalana.*

*Maria Josep Calafat i Rivas
Diplomatura en
Magisteri.*

*Núria Estaràs King
Diplomatura en
Treball Social.*

*Antònia Maria Gelabert i
Serrano
Llicenciatura en
Ciències Empresariales.*

*Francesca Maria Canyellas i
Serrano
Diplomatura en
Empreses i Activitats
Turístiques.*

* Na Cati Torres va voler festejar els seus 18 anys amb una bona festa a Sa Marina. Malgrat que per arribar-hi hi ha molts de revolts ningú no va deixar d'anar-hi i va ésser una gran festa.

* A Valldemossa està de moda una camiseta que fa pell de gallina. Estampat al davant duu un dibuix del campanar de Cartoixa envoltat de blocs de ciment armat, els quals componen el nom

de VALLDEMOSSA. És una forma de protesta de la joventut? És un crit d'alerta? És un toc d'atenció enfront als atemptats paisatgístics? No ho sé, de totes maneres me'n compraré una.

COM ESTÀ
EL PATEI
AVUI!!!

AQUEST POBLET
ÉS MASSA PETIT
PER A TOT DOS

(D: Pere Bru).

D: Pere Bru).

* El Palau del Rei Sanç va ésser l'immillorable marc de la festa d'aniversari de Concepció Bauzà de Mirabó Gralla. La simpàtica joveneta va complir 18 anys.

* Maria de Lluc Castañer Fluxà aquest estiu ha fet 18 anys. Per aquest motiu va celebrar una festa, la qual va ésser tan concorreguda com divertida. La marxa va durar fins a la matinada, i es va fer al xalet dels seus pares Llorenç i Maria de Lluc.

* En Tomeu Pizà Darder ha obtingut una beca per estudiar a Estats Units i cap a allà ha partit. Des d'ara l'anomenam "Embaixador dels joves de Valldemossa a EEUU".

* Un ocellet ens ha dit que prest hi haurà un club de motoristes a la vila: "TIRA MILLES", que ja tenen camisetes amb l'anagrama imprès.

Ia han fet 18 anys

* MOLTS D'ANYS a les que ja en tenen 18.

Maria de Lluc Castañer Fluxà (17 de maig).

Catalina Torres Castell (2 de juny).

Francisca Juan Calafat (28 de juny).

Agustina Márquez Plomer (16 d'agost).

Concepció Bauzà de Mirabó Gralla.

Catalina Torres Castell

Francisca Juan Calafat

Llibertat Real Sampietro

Concepció Bauzà de Mirabó Gralla

Nils Burwitz

(F: Robert de Hoé).

Nils Burwitz neix a Alemanya, a Swinemunde, al delta del riu Ooder, en 1940. En 1945 passa a viure a Alemanya Occidental i en 1958 emigra a Sudàfrica. El 1976 arriba a Mallorca i s'instal·la a Valldemossa. Pierre Restany parla de la pintura de N.B. com a conjunció d'interiorització i exteriorització de les emocions i dels fets, "Extroversió és la seva norma: sa visió exterior... Cara o creu: de dur la vida d'un pintor romàntic amb accents "expressionístics", o mantenir-se fidel a les tempestes de l'ànima i a l'anhel de viatjar amb un pols febril que intenti afinar les contradiccions de les dialèctiques universals... L'artista no ha triat, però, realment pot triar?... A aquesta etapa Nils Burwitz està intentant ensimismar-se per arribar a la seva darrera aspiració. Amb totes les seves forces practica l'ascetisme que duu a la visió interior".

N.B. ha participat en més de cent vint exposicions d'entre les quals podem destacar:

- 1964- Lidchi Gallery, Johannesburg.
- 1977- Galerias Norai, Pollença.
- 1979- Es Cau, Manacor.
- 1979- Joaquim Mir, Ciutat de Mallorca.
- 1981- Galerias Norai, Pollença.
- 1984- Fundació Bartolomé March, Ciutat de Mallorca.
- 1985- Palau Solleric, Ciutat.
- 1989- Centre d'Art, Sineu.

I d'entre els nombrosos premis que ha guanyat destaquem aquests:

- 1962- Henri Lidchi Prize. Johannesburg.
- 1982- Prix de la Ville de Monaco, Grand Prix International d'Art Contemporain, Montecarlo.
- 1982- Primer Premi "Ciutat de Palma".

P.- Com va ésser la seva infantesa en l'Alemanya de la posguerra?

R.- L'Alemanya de la posguerra era un temps molt confús, érem tres fills, i a tots tres els nostres

pares ens varen fer anar cap un altre lloc per sobreviure i jo he canviat dotze vegades d'escola a Alemanya i la darrera vegada va ésser per partir a Sudàfrica; imagina, cada vegada a una zona distinta, de la zona russa a la zona anglesa, de l'anglesa a l'americana, una altra vegada a l'anglesa i després a la francesa. Sempre canvis de col·legi, de manera d'estudiar... però així he aprofitat per aprendre les diferents llengües.

P.- Quantes llengües parles?

R.- Cinc, excloent-ne el mallorquí, que no domín perfectament encara, i per això no l'us quan vull ésser precís, però mantenc converses amb els vells del poble i ens encanta parlar els uns amb els altres. Quan la conversa és més seriosa has d'ésser més específic, i això encara em manca, però ahir vaig escoltar una conversa entre dos mallorquins, hi havia un enteniment tan gran entre ells que hi vols entrar, però encara em manca quelque cosa, matisos.

P.- Fou durant la infantesa que sentí per primer cop l'atracció cap a la pintura?

R.- Sí, d'aquests temps tan confusos guard un record de jove de nou anys, quan en un poble del mar Bàltic es va incendiar la casa que era enfront de casa nostra; mon pare agafava tot allò d'algun valor i ho tirava per la finestra, i jo era a la porta, amb un bloc de bocets i un llapis sota l'aixel·la dient "Estic llest per sortir". I encara més enrera, va ésser un pecat terrible quan vaig començar a pintar perquè en el meu poble natal, la moixa de casa nostra va parir cinc moixets i jo, quan tenia quatre anys, amb un pinzell gruixat i amb la pintura verda dels mobles del jardí vaig començar a pintar els moixets de color verd, tanta de sort que mon pare els salvà a tots amb un bany de trementina. Devers vuit anys després, a l'edat de dotze anys, en una excursió en un vaixell que

baixava el riu Rhinn, jo tenia un altre cop el bloc de bocets en els genolls i dibuixava el castell que es presentà en un revolt del riu; era una manera de captar la dinàmica, el moviment i juntar moltes impressions. Això és quelcom que he fet per compte meu, per la meua necessitat interna.

P.- Per quin motiu va partir als devuit anys d'Alemanya i per què el destí triat fou Sudàfrica? Va ésser una decisió familiar o pròpia?

R.- És una bona pregunta, sí; els meus pares mai després d'esdevenir refugiats arrelaren a l'Alemanya Occidental. Hi hagué tants de refugiats i era tan difícil... i no hi hagué el nucli de família que nosaltres valoram per damunt de tot i que a la fi he trobat aquí. Ma mare tenia una possibilitat de feina a Sudàfrica, era la primera sortida, i cadascun de nosaltres sortí en etapes, de mig any en mig any. Ha estat per raons familiars que jo vaig acabar un cert grau en l'escola i el darrer any i mig ja el vaig cursar a Sudàfrica, on després vaig entrar a la Universitat. Per això sobretot eren raons familiars, Sudàfrica l'any 58 encara era un paradís, abans de totes les dificultats que han sorgit.

P.- Quins estudis va realitzar a la Universitat?

R.- El darrer any i mig a l'escola no vaig tenir l'assignatura d'Art com una àrea especial i sempre vaig ésser l'artista de la classe, quan vàrem fer també una revista jo era el dibuixant i ja era com una cosa natural continuar amb això però d'una manera seriosa en la Universitat, on vaig fer els cursos de Belles Arts combinats amb la teoria i la història de l'Art i a més amb les assignatures pròpies d'un estudiant de Lletres -altres llengües, Filosofia...-, concretant-nos de cada cop més en les arts plàstiques. És curiós també que vaig arribar a Sudàfrica com un alemany i em vàren donar una beca cada any -durant els quatre cursos i els dos anys posteriors-.

P.- Ens podria parlar de la seva experiència sudàfricana?

R.- He de dir al respecte que jo vaig sortir amb una beca per a Europa quan jo ja estava casat i

vaig reconnectar amb Europa, - amb Anglaterra, amb Alemanya...- i alhora vaig poder tenir una visió de Sudàfrica més clara i també més crítica que, en aquell moment només havia expressat en dibuixos anguniosos i després ha canviat en un seguiment cap enrere, en un compte-enrere en el moment en que nasqué el primer dels meus fills, Vadim, en un seguiment del que s'esdevé en els primers moments després de la concepció d'un nin, perquè és la forma més meravellosa que hi ha que s'està desenvolupant. Així em vaig posar en contacte amb escoles de Medicina per estudiar aquest tema del desenvolupament de l'anatomia, dels nou mesos abans del naixement. Hem de pensar que era l'any 65, quan tot això era en els seus inicis. Encara ara un dels meus millors amics és el professor d'Anatomia Philip Tobias, director de la Facultat de Medicina de la Universitat de Johannesburg. Així jo he unit tant com he pogut la vida i l'art.

P.- Qui i què el va fer decidir a venir a Mallorca i com prengué contacte amb la nostra illa?

R.- Si, va ésser quelcom molt bell. Tot va començar quan una ballarina russa, Natalia Makarova, es va refugiar a l'Oest, a la casa de la germana de Marina, per partir després amb el seu marit cap a Estats Units; nosaltres aleshores vivíem a Sudàfrica i s'esdevingué que la germana de Marina va venir a Sudàfrica i a més la ballarina russa signà un contracte per ballar a Sudàfrica, i va venir amb un acompanyant, un ballari hongarès, Ivan Nagy. Ivan Nagy amb el seu amic Bruno Zupan va venir un dia a Mallorca per comprar una casa, després d'això, el ballari tornà a ballar a Sudàfrica per segona i tercera vegada i un dia va dir: "He comprat una casa a Mallorca" i nosaltres vàrem dir: "Però què has fet, a aquell centre turístic!" I ell va respondre: "No, és en un poble petit, a la muntanya, on no hi ha gairebé cap hotel, on fan concerts de piano i és tan tranquil...". Però es va oblidar del nom i va cercar a la seva bossa el

talonari, on posava "Valldemossa" i va dir: I vosaltres, la teva família, viureu a Valldemossa un dia". Ell sabia que aleshores jo volia sortir de Sudàfrica perquè la meua pintura havia passat del recinte familiar a fora, al teatre i jo llavors estava criticant el meu ambient amb imatges molt clares i era insuportable després d'un parell d'anys. Així, hi hagué un desenvolupament de la vida interior de la família a la vida exterior, i no parl de comentaris polítics, parl de persones en situacions que els vénen donades per la política del país, jo encara parl de persones, de les relacions entre éssers humans. El que he fet jo sempre ha salvat la meua vida i la vida de la meua família per la qualitat de l'obra, per la manera curosa com està executada; es a dir, que no, he llançat cóctels molotov, però he posat una mena de mirall al nostre ambient amb una qualitat artesanal que el feia difícil d'amagar. He entrat així a les persones i, a més, la meua obra fou comprada per tots els museus i ara és estudiada pels alumnes de les escoles que visiten aquests museus, pels universitaris i pels professors que l'han d'ensenyar i comentar. A través de la vida educativa crec que l'obra ha canviat alguna cosa en la consciència dels estudiants. L'actual Primer Ministre de Sudàfrica és de la meua generació i jo he exposat a la seva universitat -que era una universitat afrikaner, nacionalista-, jo he anat a aquests llocs amb diplomàcia, però amb la veritat, sempre tan ben presentada, tan ben feta que no la podien posar baix de l'estora o tirar-la als fems. Era quelcom atractiu, retratant el diable i mirant el diable als ulls i donant el seu retrat... molt difícil. Tal vegada aquest coratge amb ve dels meus primers anys de lluita, de l'odissea que vaig passar de jove, quan vaig haver d'aguantar molt. Per això jo no volia que aquest fet es repetís amb els meus fills, i vaig decidir de sortir fora i posar arrels en un lloc on a la fi pogués "Ja s'ha acabat la vida de refugiat". A aquesta terra beneïda hem arrelat

(D: Nils Burwitz).

ja des del començament. Aquest primer contacte amb Valldemossa el tinguérem quan Ivan ens convidà a passar una setmana aquí i durant aquesta setmana no trobarem res fins que Bruno Zupan ens presentà Pere Colom, que tenia la clau de la nostra casa, tot això era molt complicat... trobarem una casa que havia estat buida durant vuit anys, era a la venda, ningú no la volia i vàrem tenir molta sort perquè als darrers anys del règim de Franco ningú no sabia què passaria, però jo venia d'una part del món on la situació era molt més extremada i jo em vaig sentir feliç aquí. D'això ara ja fa catorze anys. Nosaltres vàrem sortir de Sudàfrica el mateix dia que va esclatar la revolució a Soweto, el dia 16 de juny de 1976, és curiós com t'afecten les teves pròpies sensibilitats; per una banda pateixes més que els altres i per l'altra també tens l'orella més aprop del pols de la nació, dels temors de les dificultats... Quan ets un artista no tens la barrera per accedir al poder que el ciutadà normal té, per això jo sabia què passava rere aquest mur de racisme i podia sentir que durant els anys propers la vida a Sudàfrica seria molt difícil, de molts de daltabaixos i dificultats. Segurament continuarà així, però ara mundialment hi ha una situació d'esperança com no n'hi havia hagut mai, ara sembla que les coses es poden solucionar entre tots.

P.- I com vares conèixer na Marina?

R.- Bé, d'això ja fa gairebé trenta anys. Jo era un dissabte a la piscina de la universitat i na Marina -que amb el seu nom no s'acosta mai a l'aigua, és com l'arena, és molt curiós- aquest dissabte quan jo era a la piscina estudiant damunt la gespa, com un bon alumne, però també mirant les al.lotes, vaig veure una al.lota que sortia de cul i el darrer que vaig veure fou el cap, amb la seva trunyella, tenia el cabell molt llarg, semblava Russalka, la fada de l'aigua dels contes russos, Russalka, la del cabell roig. Curiosament, ben aviat, en una piscina privada vaig ésser presentat a Marina i ja en aquell moment va ésser un cop de sageta, perquè ella en aquells moments ja havia acabat els seus estudis de Belles Arts, jo encara estava estudiant. Ella va obrir la boca dues vegades i la segona vegada jo li vaig dir: "Tu tens l'art de contradir-te cada cop que obris la boca per segona vegada" per primer cop restà aturada i sense paraula, perquè per primer cop algú li va contestar analitzant-la, mai no li havia passat abans perquè els joves de Sudàfrica sempre estan jugant al rugby i fan esport, però no desenvolupen gaire la seva intel.ligència. La vaig veure dues vegades en dos dies a la piscina, havia de ser així. El curiós és que les dues mares eren vora la piscina, i totes dues havien crescut els mateixos anys en la mateixa ciutat d'Alemanya, sembla que hi havia quelcon de planificat perquè Marina ja tenia un fons de família comú amb la meva, malgrat que els seus pares fossin russos i ella hagués nascut a Sudàfrica. El fons cultural influeix en la simpatia entre dues persones, tots dos som de famílies de refugiats, però aquestes arrels culturals són el que més ens uneix. Mantenir la cultura és practicar-la, més que fer cartells sobre el que hem de fer, hem de passar als actes i fer-ho, com per exemple, editar aquesta revista, és una de les coses més importants, sense grans propagandes i sense grans frases polítiques.

P.- De quina manera creu que la seva estada a Valldemossa ha fet canviar la seva pintura?

R.- Bé, com ja he dit abans, la trobada amb Marina fou un amor a primera vista, encara diria més que a primera vista, ja que crec que a més de les visions entren en joc altres sentits: el tacte, l'olfacte, hi ha un perfum molt especial que surt de les flors, de les llimoneres, dels ametllers... i jo crec que això m'ha envoltat i m'ha captat tant que el canvi no era tan bruscat de Sudàfrica. Ara he de citar Marina, que és molt possessiva, -és russa i té aqueixa ànima tan desorbitada-, ella va dir quan feia uns quatre mesos que vivíem aquí: "És curiós, a aquesta terra no sent cap enyor dels trenta-sis anys que he viscut a Sudàfrica, em sent a casa meva al final". Esper que això respongui la teva pregunta.

P.- L'illa de Mallorca, com creu que ha canviat d'ençà que vostè és aquí?

R.- Hi ha hagut canvis, com a tot el món; jo ara torn qualque vegada a Sudàfrica i no reconec alguns llocs. És tan difícil aturar el desenvolupament que té una inèrcia pròpia que és difícil aturar. Crec que podem aconseguir-lo un poc més per bon lloc perquè hem vist el que han fet a aquesta illa en els primers anys de la balearització -paraula temible que ja s'ha fet internacional-, crec que ens hem d'unir per treballar junts, per parlar del futur i de la planificació a llarg termini per al nostre ambient. Jo voldria de tot cor que hi hagués més comunicació entre les entitats i que -per favor!- influís manco el factor econòmic, perquè al cap i a la fi el factor cultural serà el que ens salvarà. Mira, parlant d'un altre tema, com ha anat la revolució pacífica a l'Alemanya Oriental, ha estat una revolució a un alt nivell cultural, la Cultura ha pacificat al Govern, els estudiants i el poble; la Cultura fou més respectada que l'exercit, que la policia i que el Govern. El més terrible és veure que després de tant d'esforç per part de la cultura, després d'aquest canvi no violent a l'Alemanya Oriental com surten un altre cop des de la reraguarda tots els instints més bàsics, els oportunistes, ja que ara tots els qui encara passen a l'Alemanya

Occidental ho fan per afany de lucre. És trist veure com un esforç tan lloable s'ha convertit un altre pic en un fet material i materialista. Aquí també tenim tanta cultura que vol sortir i presentar-se però està fosa en formigó i està adreçada a avantatges particulars.

P.- Vostè pinta restes de la Mallorca preturística -portes, molins...- perquè? Com encaixaria aquest tipus de pintura dins la seva producció pictòrica?

R.- En les meves sortides al camp per pintar-hi he vist tot el que s'està tudant, com els molins, que amb l'adveniment de l'electricitat els han deixat morir a l'aire lliure. Jo els he pintat com una admonició però també per conservar quelcom de tot això que desapareix, que conté també una certa bellesa. Aquests monuments estan demanant ajut i jo he vist amb plaer com durant aquests anys s'han anat formant associacions d'amics d'aquests molins, jo només he apuntat amb el meu dit i he assenyalat el problema. També vaig fer el mateix en el seu dia per la Dragonera -aleshores vaig tenir l'oportunitat de conèixer Basilio Baltasar- explicant la situació per a la TV alemanya, perquè quan els alemanys vinguin aquí siguin conscients dels nostres problemes, parlant de l'Arxiduc, el primer ecologista que hem tengut aquí. Hi ha moments en què et basta cridar al cel i llavors te'n vas tranquil·lament i quietament al teu taller i allà intentes que les coses belles que encara tenim siguin rescatades i respectades i tinguin el seu lloc d'honor en la nostra societat.

P.- Un altre tema constant de la seva etapa valldemossina són les marjades del Molinet; a aquestes obres hi ha una simbiosi entre pintura i literatura. Expliqui'ns la relació que vostè hi estableix entre el dibuix i la paraula.

R.- Tenc una ment bastant viva i quan pint no puc suprimir tots els pensaments que em corren pel cap i per treure'ls fora de mi a Sudàfrica vaig posar una pissarra a la part exterior de casa meua on escrivia rètols de pensaments

diaris perquè els llegissin els que passaven per davant, pel carrer, treia les paraules fora de les teles i establia així una comunicació molt intensa amb el públic perquè qui ho llegia ho podia contestar amb guix; quan vaig venir aquí, aquest sistema no era bo perquè no coneixia la llengua, i tampoc no era el lloc per fer una cosa així, aleshores el que vaig fer fou retirar-me a les marjades cercant ja el primer any a Mallorca un lloc on pogués retirar-me de la família, del poble, també de la meua taula de treball amb tot el que això representa i allà vaig començar a pintar les mateixes marjades, cada setmana, cada mes, a la tornada d'un viatge, després d'un esdeveniment important en el món o en el poble i ho vaig començar a comentar en forma de carta a Marina, aquest és un procediment per ordenar els meus pensaments mentre estic pintant les mateixes marjades de Son Creuades i per fer una combinació única d'expressió visual i també escrita. Durant els darrers tretze anys jo n'he fet al voltant d'una dotzena cada any, devers cent-cinquanta, tot un llibre. Record especialment el moment en què robaren la relíquia de la casa de la Beata, que el poble semblava ferit, semblava que li mancàs un braç, em va impressionar molt que aquest fet tocàs tot el poble. També record el moment en què vaig realitzar un viatge a l'Alemanya Oriental ara fa deu anys, jo aleshores desitjava que es desfés el teló d'acer, que es tomàs el mur de Berlí, i aquest desig plasmat vora els ametllers en flor ara s'ha acomplert. I podria contar milers de coses que ara són allà i potser es publicaran algun dia perquè tothom els pugui llegir. És el reportatge continuat d'una família que aterra en un lloc desconegut i és abraçada per tot un poble, ajudada per tots a establir una nova existència com a família.

P.- El número anterior de la revista MIRAMAR recollia l'anunci de la trobada d'un nou estel, de nom Vassily; expliqui'ns-ho.

R.- La idea fou de Vadim, que acabava Astrofísica a la

Universitat de Berlí i fou convidat pels seus professors a anar a Xile en abril i maig d'enguany per cercar la lluna de Plutó, Caront, i fet medicions i estudis. Quan estva fent aquests estudis i tenia la càmera preparada el varen cridar d'un altre observatori i el varen informar que a una longitud i latitud determinades podia fotografiar una nova supernova. Hi hagué un comunicat mundial dels astrofísics on també anomenaven Vadim i Vadim va canviar aquest text per anunciar el naixement del seu fill.

P.- Conti'ns també la seva impressió com a actor a l'obra de Llorenç Moyà "Els Reis".

R.- Per mi era un honor, però fer un text prou llarg, en mallorquí, era molt difícil, per sort vaig poder comptar en els assajos amb l'ajut del meu bon amic rafael Estaràs, que tenia molta experiència damunt els escenaris. Només vàrem posar una condició, que na Ione i na Marina no s'asseguessin a les primeres files, que ens posarien més nerviosos. Jo vaig començar primer amb un llarg etcètera, el rei Melcion que venia del desert... una senyora de les darreres files va dir

que ho feia molt bé, però que l'accent era molt curiós, que semblava l'accent del papa."Crec que ara ja som a port./que han passat els pitjors dies/i que les grans profecies/per bé nostre s'han complit".

P.- Sempre escriu els seus pensaments en anglès?

R.- No, en anglès, en alemany i també en mallorquí. Aquests pensaments que acompanyen les marjades nevades i que vaig escriure un 28 de desembre són en mallorquí:

"S'art a una part y es dobbés a s'altre.

... Qui es del art, gasta l'art.

Qui parla en públic té molts de censors.

iQuin do d'esser viu i beneït de poder vivificar! "Dadivas rompen penas" iBeneïts els Sants Inocents!"

Nicolau Oriünd Llevant
alias Nils Burwitz.

Antònia M. Calafat i Rivas

La Festa del Gall

Hi ha poca gent que el 15 d'agost es recordi que no fa tants d'anys la patrona de Valldemossa era la Mare de Déu d'Agost. Aquells dies calorosos se celebraven festes grans, ara quasi oblidades.

En Josep Ripoll de Son Niu encara té aquells dies ben frescs i els enyora. Ell participava molt d'aprop en aquestes festes ja que el seu pare era obrer de la Puríssima i de la Mare de Déu d'Agost. Quan la Beata va ésser nomenada patrona de Valldemossa veren com aquelles celebracions de les quals ells eren un poc protagonistes perdien força, importància i el més important per a una festa: PUBLIC.

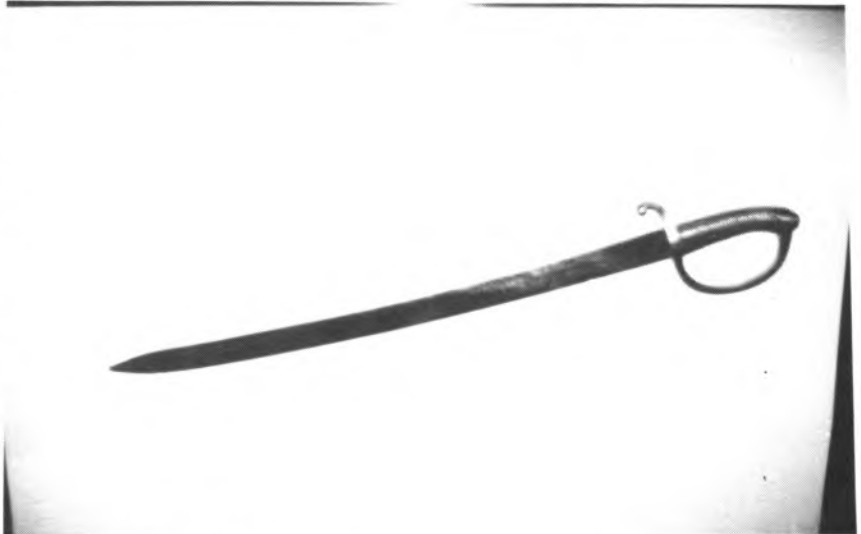
En Josep Ripoll avui ens ha traslladat fins a principis de segle i amb els seus records ens fa participar dels dos actes més notables d'aquelles festes.

"Sa processó de ses Crestes", és considerada pels entesos en costums populars, una de les més antigues de Mallorca. Avui quasi ignorada, reuneix poc públic i té poca participació. Els obrers de la Puríssima la duen en processó tots vestits de blanc i els seus caps enrevoltats d'una "cresta" enravenada que dona nom a la celebració. Era un acte solemne, del qual els obrers estaven orgullosos, i la gent els mirava passar amb admiració i devoció. I ara només un grupet de persones participen d'aquest moment. L'any que ve anem-hi tots!

El contrapunt a tanta solemnitat era la popular "Festa des Gall". Era una diversió cruel i un tant primitiva que quan l'Arxiduc la va conèixer la va aturar. Ell era un senyor molt amant de la natura i la pau que no aprovà aquell rite violent. Quina era la festa que desagradà a l'Arxiduc? Penjaven un gall enmig de la Plaça Publica amb una corda dins un cercle de fil de ferro. La gent feia un rotllo a darrera un cercle de reixeta per estar protegits de les espasades i llavors encantaven el dret de matar el gall. El qui feia la millor

(D: Toni Gelabert).

(F: Miquel Ripoll).

oferta agafava l'espasa, (la qual sols s'usava en aquesta ocasió) li tapaven els ulls i començaven els crits i renous. Movien el gall amunt i avall, cap al públic i cap a l'espasa. Com veis, un patiment per al gall i un perill per al públic, però els doblers de l'encantada del gall servien per pagar part de les festes.

Els obrers contractaven una banda de músics, tot lo dia hi havia música i el vespre un ball sonat que també encantaven. Era un ball ple de fadrines casadores i mares

expectants. Els músics, que ja sabien que acabarien tard, es prenién el seu temps per anar a dinar a Son Niu de Dalt, enrevoltant una taula de pedra i asseguts a uns escalons on en Pep, el nostre guia del passat, els sentia contar històries i trempar els instruments. Eren dies animats i esperats per tot el poble.

Xesca Cañellas i Serrano

Article que opta al Conveni de Normalització Lingüística

*La veu dels nostres poetes i glosadors***Homenatge a Margalida Lladó de Can Jordi**

El divendres dia 13 de juliol tingué lloc a les vuit de l'horabaixa a l'Ajuntament Vell l'homenatge que amb l'organització a càrrec de la Revista MIRAMAR i sota el patrocini de l'Ajuntament de Valldemossa, l'Associació d'Amics de la Glosa reté a la glosadora valldemossina Margalida Lladó i Lladó de Can Jordi. L'acte s'inicià amb les paraules de la directora de la Revista MIRAMAR, Margalida Calafat, qui lliurà a Margalida Lladó un exemplar del número 4 de la dita publicació, ja que aquest número conté una entrevista a la glosadora realitzada per Antònia Calafat; a continuació, Catalina Julià va llegir la presentació del treball que sobre l'obra de Margalida Lladó realitzaren ella mateixa i Neus Picó, totes dues estudiants de Filologia Catalana, a aquest text fan una semblança de la glosadora com a escriptora i com a persona, el treball li fou també lliurat; seguidament Antònia Serrano feu una lectura de la carta d'adhesió que per a l'ocasió havia escrit el pintor Sr. Coll i Bardolet, absent de l'acte (a causa d'un viatge); Xesca Cañellas va recitar tot seguit les gloses que havia escrit la seva mare especialment per aquest dia; el poeta Pere Bru Serrano va sumar-se a l'acte mitjançant un sonet que va fer i declamar; Els Valldemossa, parents de Margalida Lladó, cantaren dues cançons que dedicaren a la glosadora; tot seguit vàrem poder veure un video sobre la glosadora realitzat per Rafael Estaràs; M. del Carme Crespo, secretària de l'Associació d'Amics de la Glosa, lliurà a Margalida el diploma que l'acredita com a sòcia d'honor de la dita entitat i recità un poema; finalment, Margalida rebé dos rams deflors, el que li envià la seva cosina Margalida Estaràs Lladó, que li fou lliurat per Rafael Estaràs, i el que li envià l'Ajuntament de Valldemossa, que li fou lliurat pel batle, Joan Muntaner, a qui Margalida va

(F: Xesca Canyellas).

recitar una glosa. Seguidament hi hagué un refresc per a tots els convidats.

L'assistència de públic fou molt notable, la sala va quedar petita per a la gneració que volgué acompanyar na Margalida en un dia com aquest. Tothom volia saludar-la, donar-li l'enhonorabona o fotografiar-se amb ella; na Margalida estava enormement contenta, fins i tot semblava que la seva salut havia millorat, fou per a ella un dia excepcional. Crec que

podem afirmar que gràcies a aquest acte d'homenatge na Margalida -que malauradament morí dia 27 de juliol- pujà més contenta al cel.

Antònia Maria Calafat i Rivas

Gloses que va fer Margalida Lladó, de Can Jordi, amb motiu de la benedicció d'una imatge de la Verge de Montserrat, obsequi que va fer a l'ermita el senyor Miquel

Tubell. Benedicció efectuada en el decurs de l'ofici solemne celebrat pel rector Joan Mir, el 19 d'abril de 1949.

Valldemossa engalanada
i d'alegria no hi cap,
perquè fan una gran festa
a la Verge de Montserrat.

En aquells paratges bells,
pugen tots com a germans,
per adorar a la verge,
mallorquins i catalans.

Allà hi troba bon repòs
tot el que arriba cansat;
què hermosa és nostre ermita,
de la Santa Trinitat!

Que la verge moreneta,
orgull dels bons catalans,
sia nostre protectora,
del poble i dels ermitants.

Margalida de Can Jordi

EN MEMORIA DE
MARGALIDA LLADO, E.P.D.

Amb somriure i amb amor,
passà per aquesta vida,
ha mort na Margalida,
na Margalida Lladó.

Amb mirada d'una nina,
i senzilla com l'aucell,
uns versos de lo més bell,
deia amb veueta ben fina.

Ara glosa amb els arcàngels,
a prop de Nostre Senyor,
i segur que Déu Glorios
s'alegra d'aquest nou àngel.
M.F. de C.

Valldemossa, 29-7-90
COMIAT, A MARGALIDA
LLADO LLADO, DE CAN
JORDI

Tres divendres han marcat
la fi de la teva vida,
benvolguda Margalida
per sempre te n'has anat.

El tretze de juliol
els amics te festejarem,
Els Valldemossa cantaren:
Horabaixa ha post el sol...

El vint era el teu sant
celebrat amb alegria,
tengueres per companyia
els qui t'estimaren tant.

El vint-i-set va arribar,
la candela s'apagava,
el Cel obert t'esperava
per sentir el teu cantar.

Antònia Serrano

CANT A MALLORCA

Cosa fàcil com l'alenar
és ésser glosador a l'illa
tant té per enamorar
que qui ve, ha de tornar.

Llogarets, pobles senzills
marges de pedra, mar verd-blau,
serpentejants camins,
oliveres, pins tot li escau.

Ara exulte el rosa-blanc
dels ametllers ja florits
Mare Santa!!! Quina goixa
és ésser bon mallorquí,
gaudir d'aquesta joia
i sentir-la ben endins.

Maria del Carme Crespo
(Secretària de l'Associació
d'Amics de la Glosa).

A MARGALIDA LLADO
AMB MOTIU DEL SEU
HOMENATGE

Compartiu amb nosaltres els
tresors
i trenau codolades ben airoses,
són garlandes amb mel,
esponeroses,
i, per a qui les rep, un ram de
flors.

Si bé dels nostres ulls lleneguen
plors,
no són per les paraules
melindroses,
són les amors que flairen
tremoloses,
que han florit als jardins dels
nostres cors.

Qui enlairà nostre veu desde
l'asfalt,
qui de gloses, arreu, collí
l'esplet,
rebé de la virtut el punt més alt.

Encara que el meu vers no surt
condret,
d'ingratitude jo fora ben malalt
si avui no li oferís aquest sonet.

Pere Bru Serrano i Darder
Premi "Reina Amalia 90" de
Poesia en Llengua Catalana

OCELLS
(a rima lliure)

Teuladers de Valldemossa,
a l'alba em despertau
i vora de ma finestra
me deis "bon dia i bon any".

A l'horabaixa quan us colgau,
ales plegades a dintre
gàbies de verd fullam,
Sor Tomasetta tot baix cantau.

Maria Encarnació Coll

CANÇO

Fent camí vull arribar
a la muntanya més alta
i damunt contemplar
la terra que està sembrada
i que l'esforçat conrador
reculli una bona anyada.

Fent camí...
Fent camí...

Fent camí vull descobrir
la veritat que ens envolta
i ajudar el germà
amb totes les meves forces
i disfrutar en aquest món
de totes les bones coses.

Fent camí...
Fent camí...

Juan Tortella i Busquets

CANT A L'OLIVERA

Per marjades vas pujant
i arreles a dins muntanya,
platejada tens la cara
quan l'aire mou ton fullam.

A la soca duus marcat
ferides de lluita seca,
la teva bravura és verda
i dones força al tenyal.

Ets arbre que comptes anys,
dónes fruit si ets espolsada,
i, rebotint, cau solada
d'oliva alegre, pel camp.

Tu te sents avantatjada
i per dar llum al senyor
de nit i de dia amb amor,
per altre nets capolada.

Ens escomets amb ardor
fruit de l'aire que el rodeja,
ets ramell de llavor fresca,
a ta sombra sent amor.

D'aquesta olivera en rama
com a brot de pau, senyal,
i de sa soca un tanyal
voldria ésser desiara.

Antònia Satre Ordines
Maig de 1983.

EN TEMPS DE S'ARXIDUC

Quan hi havia s'Arxiduc,
es nostres avantpassats,
anaven a fer feina
fins que estaven ben cansats.

En es boscs els arreglava
que pareixien jardins
i també feia camins
per fer-hi grans passejades.

També davora la mar,
a un lloc nomenat S'Estaca,
hi va fer un munt de marges
i de vinya el va sembrar.

Una gran casa va fer
per guardar-hi melvasia,
hi anava qualque dia
perquè hi tenia es celler.

Més de cent homos i dones
a cavar vinya anaven
es vins es concurs guanyaven,
ses medalles d'or més bones.

De S'Estaca a Sa Foradada
un carrerany va deixar,
per anar-hi a passejar,
amb Catalina s'estimada.

Tenia es seu vaixell
amarrat a Sa Foradada
i un camí que el pujava
a Son Marroig i castell.

També per tota sa costa
ple de miradors estava
i un carreró que passava
per veure del sol sa posta.

Va escriure moltes coses
perquè era home sabut
i si li sobrava un minut
qualque donzella estimava.

Era tot un gran senyor
sa vida privada era obscura
emperò va donar pa
en es poble sens mesura.

Bernat Torres, Xiu

ASSOCIACIO D'AMICS DE LA
A GLOSA
Amorettes de PERE-GIL
(continuació)

Hi ha qui cerca la droga
per posar a punt l'antena,
jo amb TU tenc una vena
que tot el meu cor desfoga.
Per mi no hi ha altre Musa
ni precis cap altra excusa
que la que el teu ser m'irroga.

MÚSICA

Festival Chopin

El Festival Chopin 1990 ha finalitzat amb gran aflluència de públic. Segons escriu Biel Domingo al diari Última Hora fent una mena de balanç de l'estiu musical, "...Sols Valldemossa, en els seus quatre concerts del Festival Chopin, va estar molt prop dels plens absoluts, la qual cosa permet als responsables d'aquesta mostra pianística una relativa independència de les institucions, en comptar amb un públic que, any rera any, demostra una singular fidelitat als recitals a la Cartoixa..."

Ara que ja ha callat el piano demanem l'opinió autoritzada de Rosa Capllonch Ferrà, ella ens conta les seves impressions:

TZIMON BARTO: Pianista nor-americà, nat en 1963. Malgrat la seva joventut és un fenomen del piano, conegut a tot Europa per la

seva tècnica aclaparadora. Va ésser un gran èxit.

RAFAEL OROZCO: Pianista consagrat, va aconseguir crear en certs moments en l'aire del Claustre una atmosfera de flotació inaudita. Ben segur que passaran anys abans que es torni aconseguir.

DUO: LLUIS CLARET (piano)-ALAIN PLANES (viloncelo): És d'agrair la seva iniciativa de fer un programa pensat exclusivament per al Festival Chopin 1990. La categoria dels artistes i l'originalitat del programa varen aconseguir omplir el Claustre de gom a gom.

ELISABTH LEONSKALA: És d'agrair l'amabilitat d'aquesta pianista soviètica que en molt poc temps va acceptar de substituir a la pianista programada, la qual per

motius de salut no va poder actuar. Va fer una interpretació magistral de Mozart. Anecdòticament diré que es va enamorar de Sa Marina, estava encantada amb les seves aigües transparents.

El Festival Chopin, un dels més importants d'Europa, especialitzat en piano, té la particularitat d'emmarcar una mostra d'art. La d'enguany ha consistit en l'exposició dels gravats de la sèrie Mallorca de Joan Miró, els quals sols havien estat exposats una vegada, -quan foren creats-.

Les joies són objectes d'art, i art amb art va bé, juntament amb els gravats, les joieres Chelo Sastre i Maria Luisa del Valle varen mostrar les seves creacions originals en or, argent i pedres precioses i semiprecioses.

Música

Final de temporada

Ahir mateix va ésser el darrer concert. De la temporada, clar. I era la primera. Això suggereix un balanç que, a la vista dels resultats, ha d'ésser forçosament positiu.

El passat 30 de setembre estrenàvem, oficialment, Orquestra. L'Orquestra Simfònica de les Balears "Ciutat de Palma" -la nostre primera formació musical professional- feia les primeres passes recreant les obres de Schubert i Mendelssohn, i acompanyant la pretigiosa Teresa Berganza. Des d'aquells primers compassos, amb evidents i lògics nervis, hom ha anat cremant etapes progressivament i superant els entrebancs humans i tècnics. Assaigs, màsters de perfeccionament, concerts de

programa, altres d'espòròdics dins i fora de les Illes; contacte amb directores convidats, amb solistes de fama reconeguda... tot un bagatge d'activitats que han propiciat que aquella expectativa inicial, amarada d'esperança, hagi esdevingut ferme realitat. I encara hi ha promeses d'amillorament, altra en manca!

Els promotors - Comunitat Autònoma, Consell Insular de Mallorca, Ajuntament de Palma-, en triada quasi impossible, han sabut oferir-nos un producte cultural de primera qualitat. I de primera necessitat; no tot han d'ésser urbanitzacions, camps de golf, autopistes i altres tipus de degradació. Hi ha valors crematístics, que no sempre es reconeixen, però que la persona

necessita per al seu desenvolupament intern. I, per aquesta vegada, l'han encertada...podria servir d'exemple?

Biel Massot i Muntaner
15 de juny de 1990

La llengua,
feina
de tots

INFORMACIONS

Art tradicional de caça

Caçadors de tords amb filats

A punt de començar l'arribada dels tords a Mallorca, us vull comunicar les notícies següents: En primer lloc, referir-me al fet que els dies de caça que vaig anticipar no eren correctes. Segons l'ordre de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, publicada al B.O.C.A.I.B. num. 80 data 3-VII-90, els dies en què es podrà caçar seran els dilluns, dimarts, dijous, dissabtes i diumenges. La temporada restarà oberta el 7-X-90 i durarà fins el 27-I-91. A més, es podrà caçar els dies 12-X-90 i 26-XII-90, per la qual cosa, si feim comptes, la temporada 90-91 tindrà 83 dies hàbils. Per una altra banda, el màxim de captures serà (amb independència del mètode de caça) de 25 exemplars per caçador i dia.

El passat dia 5 de setembre tingué lloc una assemblea a Alaró, de la qual hem de destacar l'acord de fer un seguiment de captures

realitzades durant la temporada, per municipis. L'informe resultant serà lliurat a la Conselleria per al seu control.

Un altre tema és la idea de fer un control d'anellament de tords a tots els municipis de Mallorca. Es duria a terme únicament i exclusivament per persones qualificades per la Conselleria. Consistiria a anellar en quatre o sis períodes, d'un dia de durada cadascun d'ells, en el transcurs de la temporada.

NOTA:-En el cas que l'anellament es duqués a terme, es comunicaria a tots els associats, esperant la seva col.laboració al respecte: Deixant en llibertat els tords anellats que entrassin dins els seus filats i, per tant, evitant la seva caça.-

Les Associacions volen proposar a la Conselleria que els colls que estiguin situats dintre de les seves propietats, passin a ésser

gestionats per l'associació del municipi on estiguin situades les finques en qüestió.

Com havíem anunciat, tingué lloc el mes d'agost, a Itàlia, una convenció de l'Associació Europea d'Arts Tradicionals de Caça, l'organització de la qual fou perfecta. Del que varen acordar han estat informats els valldemossins associats a l'assemblea que han celebrat el mes de setembre.

El president de l'Associació de Valldemossa em recalca la importància de la col.laboració per part de tothom (socis i simpatitzants) en el seguiment de les directrius que es prenguin, per al bon funcionament futur de l'Art Tradicional de Caça amb filats.

Jaume Vila i Mulet.

Una petita reflexió pictòrica i ecològica

Alguns valldemossins i estiuejants m'han comentat el seu dissgust per l'exposició sobre paisatges de Valldemossa de N'Andreu Llodrà. Diuen que "se n'ha rigut del mostre paisatge tan estimat deformant-lo amb aquells homes voladors". Jo pens que la "Valldemossa fantàstica" de Llodrà és només un atreviment pictòric més o menys desgraciat; per al meu gust, provocatiu. Però el nostre paisatge, gràcies a Déu, resta intacte en els quadres de Llodrà. Pens també que els qui s'enutjaren amb les pintures de Llodrà s'han de sentir greument ofesos amb els atemptats ecològics i urbanístics de Valldemossa. Si no fos així, entrarien en una incompreensible contradicció. Moltes de les urbanitzacions valldemossines són una destrucció real del nostre paisatge; constitueixen un atemptat ecològic i urbanístic. La diferència entre aquelles pintures i aquestes construccions és molt grossa. Les pintures plantegen només un problema estètic i de gust; moltes de les construccions de Valldemossa, a més d'una manca de sensibilitat a favor de la nostra tradició -Valldemossa des del segle XVI era estimada per les seves cases de pedra-, destrueixen el paisatge ecològic i urbà. Per desgràcia, la consciència col·lectiva ecològica del nostre poble és encara feble i petita, però creixent. Potser, com a punt de

partida per a la reflexió, és interessant la idea del batle de Puigpunyent: "Volem que el nostre poble mantengui el carisma i l'aspecte que sempre l'han caracteritzat com una localitat de la muntanya mallorquina... Ha d'ésser un poble totalment preservat i protegit".

Crec sincerament que quasi totes les construccions de la nostra vila són legals. Però si volem que el nostre poble mantengui el seu

Fotografia urbanística.

Fotografia d'una pintura de Llodrà.

carisma i sigui un poble preservat i protegit, no basta la legalitat, cal una sincera voluntat política per part de les autoritats, una clara responsabilitat moral per part dels propietaris i constructors i un sentit estètic ben definit per part de tots. I tot això és el que moltes vegades manca.

Si una imatge val per mil paraules, comparem les dues fotografies.

Sebastià Trias Mercant.

Marquès de Vivot
Telèfon 612542
VALLDEMOSSA

Ecologia i turisme a les nostres illes

A la carta de Pasqua que publicaren el passat mes d'abril, els bisbes de les Balears expressaren la seva preocupació per tot allò relacionat amb l'ecologia. Com fa entendre el títol del text, "Ecologia i Turisme a les nostres illes", en ell es tracten dos temes, el Turisme i l'Ecologia, igualment importants i fortament relacionats.

En ella denuncien els greus problemes ecològics que les nostres illes pateixen com a conseqüència de la febre constructora que en les tres darreres dècades s'ha donat a les zones turístiques i urbanes, aprofitant la manca de planificació territorial i urbanística. Al nostre entorn - pensem en Valldemossa - han anat proliferant edificis en oberta contradicció amb l'estil i cultura propis de la nostra comunitat, i

sinse respectar les exigències naturals del paisatge.

A la carta es fa referència als pobles que a causa d'un afany desmesurat de lucre immediat han crescut de manera anàrquica i deshumanitzada, donant-se un abusi aprofitament del sòl sense l'atenció deguda dels espais públics i en general amb un gust lamentable.

Desgraciadament Valldemossa estroba dins aquest grup de pobles que hem esmentat. En ells darrers anys tots hem vist com un seguit d'interessos econòmics han prevalgut sobre els ecològics destruint la imatge del nostre poble sense que ningú -llevat d'unes poques i desgraciadament insuficients excepcions- hagi fet res per evitar-ho. Tots nosaltres som igualment responsables. Tots xerrem molt; al bar, a la botiga... a tot arreu hem sentit comentaris dels desastres que s'estan fent. Tots ens hem queixat, però, qui ho ha fet públicament?

És hora que demanem els mallorquins, els valldemossins, a

les administracions públiques responsables que es prenguin decisions greus i urgents abans que no sigui massa tard. S'ha d'actuar ràpidament per modificar les lleis i els plans urbanístics. No s'ha d'improvisar més, ja no es pot anar al benefici immediat.

A la carta, els bisbes defensen el progrés sempre que es faci d'una manera racionalitzada. Nosaltres hem de voler que Valldemossa creixi, ja que sembla inevitable que així sigui, però que ho faci d'una manera que preservi el medi rural.

Per acabar, solament recordaria a aquells que es mouen per interessos econòmics que ells mateixos s'estan tirant pedres a la taulada. Qui voldrà venir de vacances a Mallorca, a Valldemossa a viure, a visitar-la, si convertim el nostre entorn en una lamentable mostra de mal gust?

Núria Estaràs King.

PLAÇA RAMON LLULL, 4
Telèfon 61 24 85

VALLDEMOSSA

**BANC DE
CREDIT BALEAR**

Es Crèdit

Entrevista

Juan Morey Juan

El reportatge esportiu en aquesta ocasió serà una entrevista al jugador que a la temporada passada fou el "Pichichi" de l'equip de segona regional del Valldemossa At., el personatge en qüestió és:

Juan Morey Juan.

Data de naixement: 26-V-68.

Anys actualment: 22.

Estat civil: Fadri i sense compromís.

P- Quant de temps fa que jugues a futbol?

R- Set anys.

P- Quina diferència trobes entre les dues primeres temporades i les dues darreres?

R- No es poden comparar, les dues primeres érem amics amb molta moral i ganes. Les dues darreres es recullen els fruits.

P- Millor virtut com a jugador?

R- Tremp i coratge.

P- Principal defecte?

R- Molt nerviós.

P- Aspiracions del'equip per a la present temporada?

R- Pujar a Primera Regional.

P- Ambient del poble vers l'equip?

R- Positiu. El poble ens dona bastant de suport.

P- Millor record de les set temporades?

R- El primer 12 a 0.

P- Pitjor record?

R- La lesió soferta davant el Barracar la temporada passada.

P- Es lliga més jugant a futbol?

R- No, en absolut. (cont.)

P- Què et sembla la cantera actual?

R- Molts de joves amb futur, si es cuiden.

P- El millor entrenador que has tingut?

R- Nadal Torres.

P- Una mania en el terreny de joc?

R- Donar una volta al camp abans de començar el partit.

P- Millor gol que recordes?

R- El 0-1 contra l'Sp. Sant Marçal.

P- En què penses quan fas un gol?

R- Fer-ne un altre.

P- El millor amic de la plantilla?

R- Josep Romaguera Montserrat.

P- Amb què associes els següents mots:

Porteria?

R- Gol

P- Gol?

R- Baló

P- Equip contrari?

R- Montaura

P- Plantilla?

R- Amics

P- Banquet?

R- Tomeu

P- Lesió?

R- Ciàtica

P- Un desig per a la fi de la temporada?

R- Viatge a Eivissa, amb la plantilla

P- Directiva?

R- És un lloc sacrificat

P- Entrenador?

R- Un gran "tio"

P- Color preferit?

R- Verd

P- Idol musical?

R- J. Sabina

P- Supersticions?

R- Molt

-Especifica

R- Sortir del vestuari amb la camiseta oficial.

Bartomeu Torres i Morell

PER A GATONS I COSES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

Tel. 61 21 56
Tel. 61 22 47

Pollença 26-VIII-1951.

Serra des Cavall Bernat

Abans que la febre del ciment hagués malmenat la nostra illa i, quan encara es podia escampar la vista sense el càstic d'haver de contemplar el desafortunat amuntament urbanístic d'ara, l'excursionisme era un bé de Déu i més encara si es té en compte que propietaris, pagesos i excursionistes podien conviure en pau. D'aquell temps és l'excursió que comento tot seguit.

A primera hora del matí arribam amb cotxe a la Cala de Sant Vicenç els companys del GEM; Tomeu, Joan, Toni Pere i jo. Després de posar-nos els calçons curts, recollir uns entrepans i unes cantimplores amb aigua, ens llançam a l'assalt del colós.

Tota la colònia estiuenca encara romà en dolç col·loqui amb l'amic Morfeu. El silenci és absolut. Nosaltres iniciam la marxa de puntetes per no despertar a ningú. El sol, encara molt baix, ens permet fer còmodament l'ascensió aprofitant l'ombra que encara en aquesta hora s'escampa per sobre el vessant de la Cala de Sant Vicenç.

En un temps rècord ens plantam al cap d'amunt de les "orelles", on se'ns ofereix una singular i fabulosa panoràmica: Badies de Pollença i Alcúdia, Puig de la Victòria, Albufera, tot el pla de Sa Pobla, El Puig, els estreps Nord del Puig Tomir i al nostre peu l'entranyable Vila de Pollença. També dominam la Vall d'en March, Cala Bóquer, Es Colomer i penya-segats del Cap de Formentor. Tot banyat per un deliciós sol matinal. La visibilitat és magnífica i la nostre eufòria excepcionalment gran.

Encimbellats damunt "l'orella que domina el Port, procedim a la liquidació total d'entrepans, per la qual cosa no necessitam ens facin propaganda, hi ha gana abastament.

Tot seguit ens posam de bell nou a caminar, puix que tenim "foc a dins ses sabates" per arribar al forat (Cós de l'Agulla). La marxa és lenta i dura, ja que hem d'anar

per l'estreta carena, veritable "tobogán" de pedra que malmesa per la pluja i el vent és anat formant crivells amb fines arestes que tallen de debò. Hi ha que anar amb molt d'esment i mirar bé on es posa un peu o una mà.

El sol que ja s'ha enfilat molt, és un nou engrony que sumam als que ja tenim. Ara li hem d'afegir també la calor que recomana un ràpid alleujament de roba. Tots posam la pitera a la fresca.

Després de moltes pujades, davallades i volteres assolim el forat. A través d'ell podem contemplar una bellíssima perspectiva de la Cala de Sant Vicenç. A la nostra dreta ens queda Cala Bóquer, el nostre objectiu.

Reposam una estona que en Pere aprofita per fer unes fotografies que Déu sap quan veurem. Són diapositives en color i les ha d'enviar a França perquè les hi revelin. Aquí encara no ho fan.

No és fàcil trobar una ombra per aquestes cingles. Gràcies a qualche penyal arribam a fer-nos amb un modestíssim sol i ombra.

Aquí, la vertical de la penya, la immensa paret que s'enfonsa en

Cós de l'Agulla. (F: Benigne Palos).

les aigües de la Cala i l'accidentada i ràpida vessant que baixa al comellar de Bóquer, són exponent d'una naturalesa violenta i apassionada que contrasta amb la serena placidesa del pla que s'extén davant nosaltres vers el Sud, però estremida sempre per la poesia i oferint a qui sàpiga comprendre-la la seva múltiple bellesa.

Per indicació dels nostres rellotges, iniciam el descens cap a Cala Bóquer. La mar tranquil·la, submissa i aferrada a les roques ens promet un bany que ja ensaborim des d'aquí dalt, doncs tanta la calor que fa que no tenim altre idea que posar els nostres esquelets en remull.

La baixada la feim per un coster molt rost, amb un terreny pitjor que dolent. Així i tot en poc temps assolim la platja de Cala Bóquer on ens manca temps per tirar-nos dins les seves aigües d'una transparència al·lucinant. El lloc és excepcionalment bell, un veritable racó de pau.

Un llarg xipolleig ens ajuda a recuperar-nos del panxó que ens hem donat de sol i pedra.

En Pere proposa anar a la Cova Blava. Nedant és molt enfora i per la vorera s'ha d'anar per les roques. La proposició és temptadora ja que la cova és molt interessant, però com sigui que tothom en té ben a bastament de sol i pedra, es decideix deixar-ho córrer.

A l'hora convinguda anam a les cases de Bóquer on ens hi ve a recollir un taxi per dur-nos a la Cala de Sant Vicenç. Aquí ens ficam de bell nou a l'aigua i, refets del tot de la caminada, ens vestim per anar a dinar, cosa que feim a un restaurant prop de la platja.

Després de prendre la fresca una bona estona i plens els pulmons de l'aire fi i pur que per aquí es pot aconseguir completament gratis, i com sigui que je és mitja tard, ens acomiadam d'aquesta encisadora Cala de Sant Vicenç.

Benigne Palos

Pàgina de cinema

Se'ns ha acabat l'estiu, adéu als gelats i a l'aire acondicionat i benvinguda sia la tardor, amb els seus colors ocres i el seu olor de naftalina.

Per als afeccionats al cinema ara comença una de les etapes més interessants de l'any. Les estrenes cinematogràfiques se succeeixen amb més tranquil·litat, i les pel·lícules, en general, presenten una major qualitat. D'altra banda, és possible que molts ja comencin a prendre notes per a uns premis, els Oscars, dels quals tan sols ens separen sis mesos.

Però ara, en contra de l'opinió popular, deixem per uns moments de mirar cap al futur i, duits de la mà del record a través del camí de la nostàlgia, recordem algunes de les estrenes que aquest estiu han encalencit les pantalles dels nostres cines.

LOS SUEÑOS d'Akira Kurosawa; CORAZON BLANCO, CORAZON NEGRO de Clint Easwood; RAZAS DE NOCHE de Clive Barker; HENRY V de Kenneth Brannagh; EL TRIUNFO DEL ESPÍRITU de Robert M. Young; LA MALDICION DE LAS BRUJAS de Nicolas Roeg; GREMLINS II de Joe Dante; JOE CONTRA EL VOLCAN de John Patrik Shanley; REGRESO AL FUTURO III de Robert Zemeckis; A LA CAZA DEL OCTUBRE ROJO de John McTiernan; DESAFIO TOTAL de Paul Verhoeven, etc...

Una de les temporades més prolífiques des de feia una sèrie d'anys. Hi ha hagut pel·lícules de tota casta i per a tots els gusts: comèdies, aventures, ciència ficció, fantàstiques i drames. Evidentment, qui no hagi quedat satisfet sempre és a temps de protestar.

Com sempre a l'estiu es presta molta més atenció a l'espectador infantil i juvenil. TODOS LOS PERROS VAN AL CIELO de Don Bluth, ha estat l'estrena estival de dibuixos animats, a més d'alguna reposició Walt Disney Factory.

RAZAS DE NOCHE de Clive Warker, GREMLINS II de Joe Dante, REGRESO AL FUTURO III de Robert Zemeckis, DDESAFIO TOTAL de Paul Verhoeven, JOHNNY EL GUAPO de Walter Hill, ADIOS AL REY de John Milius, A LA CAZA DEL OCTUGRE ROJO de John McTiernan, LA JUNGLA DE CRISTAL II de Renny Harlin i, com no, l'esperada i tan anunciada DICK TRACY de Warren Beaty, amb ell mateix de director i protagonista, acompanyat de Madonna. Totes elles hauran concentrat a les seves respectives sales de projecció tot el jovent de les nostres illes àvid de fantasia, acció, violència i bon humor, que són en si mateixes

algunes de les claus de l'èxit de les pel·lícules americanes. Ja ho deia Jack Warner, un dels germans Warner de la productora WARNER BROS: "No vull una pel·lícula bona, la vull dimarts". És clar que allò que es va dir temps enrera referint-se al fet que era millor produir molt, a baix pressupost, per obtenir beneficis petits però en gran nombre, tot i que la qualitat artística i argumental sempre hi era, avui es pot aplicar a un tipus de cine de gran pressupost, fet amb molta de cura, però de molt baixa qualitat artística. Pareix com si la frase fos: "No vull una pel·lícula bona, la vull per al jovent". Però sempre hi ha algun petit brotet d'esperança (WANTED BROTET D'ESPERANÇA \$500.000).

Hi ha un altre fet cinematogràfic, encara que al marge de les sales de projecció, del qual PAGINA DE CINEMA volfer i ha de fer el seu comentari: El sorgiment de les cadenes privades de televisió i la seva cartellera cinematogràfica. Amb la seva irrupció en el panorama televisiu del nostre país l'oferta de les pel·lícules per aquest mitjà ha augmentat considerablement, excessivament, diria jo. Durant el mes d'agost prop de 300 films han estat emesos per les diferents cadenes d'àmbit nacional i autonòmic. No sé si aquest fet pot contribuir a restar espectadors a les sales de cinema, si no és, és clar, en aquells dies i hores en què s'emeten pel·lícules molt especials. El que és segur és que ajudarà ben molt a dividir encara més les famílies amb les contínues disputes per un canal o un altre. Jo us demanaria -exigiria- pau, tranquil·litat i molt de seny a l'hora de triar programa i pel·lícula d'una de les cadenes de televisió.

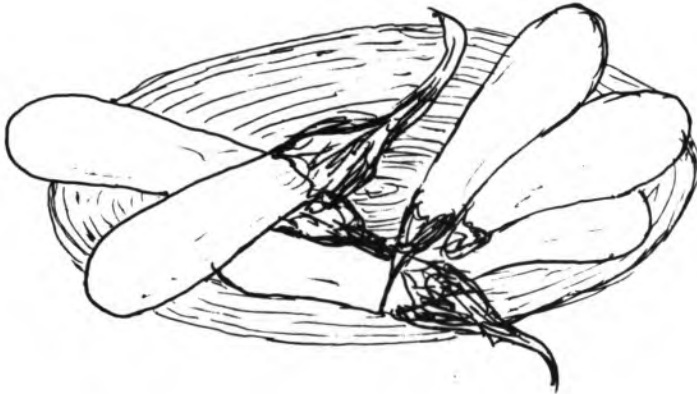
Tot i això, una sala de cinema continua essent el millor lloc per veure una pel·lícula.

Feliç i cinematogràfica tardor.

Joan C. Palos.

(D: Toni Gelabert).

*La nostra cuina***Pollastre farcit****Ingredients:**

- Un pollastre de quilo i mig.
- Mig quilo de carn de porc capolada.
- 6 ous.
- 250 grams d'ametlles torrades i capolada.
- Una llauna de tòfones.
- Una llenca de mig dit de gruixa de cuixot salat i una d'igual de cuixot dolç.
- Xerés sec.

Preparació:

Es treuen tots els ossos del pollastre i es posa en adob de sal, pebre bo i dues copes de xerés; passat un parell d'hores es degota.

Dins un plat gran es posen la carn capolada, les tòfones tallades a trossets, l'ametlla capolada i els 6 ous ben debatuts, un pols de canyella i sal. Amb una cullera de fusta es mou i es mescla bé. Tot seguit es farceix el pollastre posant-hi una capa de la carn i una de tires de cuixot, dolç i salat, i així successivament fins acabar els ingredients. En estar farcit el pollastre es cusen totes les obertures a fi que el farcit no surti.

El pollastre s'embolica completament amb un paper d'alumini untat amb mantega. Es posa al forn una hora i mitja aproximadament.

Albergínies farcides**Ingredients:**

- Un quilo d'albergínies.
- Un quilo i mig de cebes.
- 100 grams de cuixot salat tallat ben fi.
- 3 ous.
- nou moscada.

Preparació:

Les albergínies es xapen per la meitat, per llarg, se salen i es fregeixen dins oli. Una volta fregides, els treiem la polpa.

Es talla la ceba ben petita, es posa a sofregir dins una paella, s'hi afegeix el cuixot capolat i quan la ceba està confitada s'hi incorpora la polpa de l'albergínia ben capolada; després d'un parell de girades es decanta del foc i s'hi afegeixen 3 vermells d'ou, es mescla i es deixa refredar.

Dins una rostidora se col·loquen les clovelles de les albergínies i s'omplen de la pasta que hem preparat abans.

Muntam els blancs d'ou a punt de neu i amb una cullereta en posam un poc damunt cada albergínia. Tot seguit les espolvoram amb galleta picada.

Posam un raig d'oli al fons de la rostidora i ho enfornam 20 minuts.

Aquestes saboroses receptes són de

MARIA ROSA FERRAGUT
AGUILO

Moraduix

(*Majorana hortensis* Moench)

Planta herbàcia, aromàtica i medicinal, de la família de les labiades, de fulles ovals i flors blanques en glomèruls.

D'entre les plantes aromàtiques emprades com a condiment a la cuina mallorquina, creim que el moraduix és la més utilitzada. És imprescindible tenir-lo al nostre abast per aromatitzar molts d'aliments. Tant serveix per a la carn, com per al peix, i no en parlem per cuinar cargols.

Les seves propietats medicinals són diverses: és estomacal, sudorífica i anti-espasmòdica.

El podem cultivar fàcilment al nostre jardí, i hi aferra si en sembram brotets tendres en terra bona.

Per Sant Joan el segarem i el fermarem i el penjarem a l'ombra perquè se sequi.

El moraduix es pot emprar tant si és sec com si és verd, però sempre amb moderació, i així aconseguirem donar el punt just als nostres plats.

J.C.R.

PASSATEMPS**Endevinalles**

1- Era mascle temps enrera,
després femella va tornar,
i sa fruita que va donar,
va ésser bona per untar,
i per posar a sa greixonera.

2- Per amunt i per avall,
jo em pas tot lo sant dia,
tot sol o amb companyia;
em pens que son un cavall.

1- (L'ullastre, l'olivera i l'oli)
2- (L'ascensor)

Com els nostres padrins entretenien els seus néts

Margalida Lladó de Can Jordi

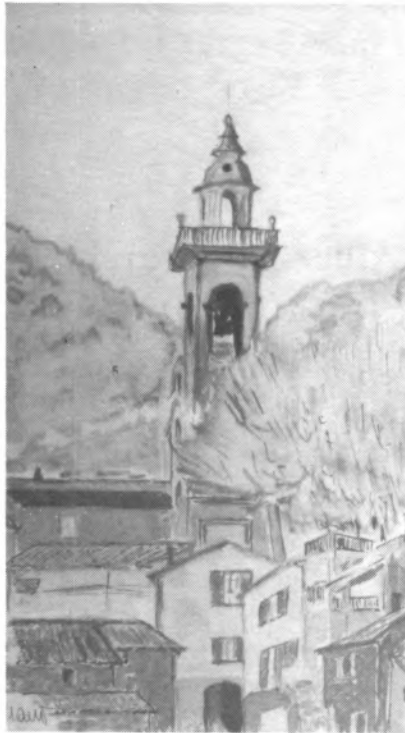
Na Margalida Lladó de Can Jordi no va ésser mare ni padrina, però hi va exercir, perquè va cuidar el seu nebot Toni Torres Lladó, fill de la seva germana Joana Aina, la qual va morir prematurament.

Un dia a Can Reüll, allà on ella passava els capvespres en companyia de les seves cosines Margalida i Magdalena, ens va cantar una cançó ben divertida, amb la tonada molt semblant a la de "En Pep Gonella"; quan li vaig demanar si l'havia cantat a Toni, va contestar: -"Ja és segur, en aquesta i d'altres, i també li he fet poesies".

Pareix ésser que aquesta cançó la va aprendre quan anava a collir olives, el tall de collidores ho cantava. Com a petit homenatge a Margalida de Can Jordi vos oferesc la cançó i si qualcú no sap qué ha de cantar als néts per tal d'entretenir-los la pugui aprendre.

Entrant a dins Consell,
veureu moltes fadrines,
que es compren coses fines,
de molts de preus.
Si trobau que això no treu,
tanta estufera,
per davant i per darrera,
van enjoiades,
duen bones llaçades,
i uns bon flocs.

També duen manegots,
i bones cotilles,
també duen banderilles,

(D: Josep Antoni Serrano).

que penjaran.
Es fadrins que les veuran
diran: Són senyores.
I són entrecavadores
de passamans.
Amb sos vestits alçats,
van remirades,
amb ses ventalles girades
a l'enrevés.
Cadascú dirà després:
Altres "alaques",
mocadors dins ses butxaques,
per fer comú.
Tal volta el seu cosset,
està dejú,
perquè a ca seva hi ha fam,
a sa panera.
Duen més estufera,
que un indiots;
duen més vent
que no es mestral.
Duen més sal,
que no hi ha a Eivissa,
tal volta a sa camissa,
que duen davall,
hi podrien fer un ball,
dins es forats.
I duen flocs encarnats,
davall sa barra,
que pareix una tafarra,
o un ventador.
Elles volen un gipó,
de colorins,
per agradar en es fadrins,
d'aquest Consell.

ANTONIA SERRANO I
DARDER

**SUPERMERCAT
VALLDEMOSSA**

Tel. 61 25 20

Marquès de Vivot, 5

Tel. 61 25 68 - Fax 61 23 12

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon: 612584
VALLDEMOSSA

ESPORTS

Futbol, tennis
bàsquet, etc.

REPARACIONS

NAUTIQES
S. oficial VOLVO
S. oficial SOLE

TOT PER L'ESPORT

Niceto Alcalà Zamora, 22
Tl. 281929
Palma de Mallorca

Reial Club Nàutic Palma
Tl. 711050
Palma de Mallorca

Bar Restaurante

C'AN COSTA

Teléfono 61 22 63

07170 Valldemossa - Mallorca

NOVA COL·LECCIÓ TARDOR - HIVERN

NACRE

Moda

C/ DE LA ROSA, 25
VALLDEMOSSA

LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES AL POLÍGON DE SON CASTELLÓ

Gremi de Fusters, 11
Tel. 29 34 00 (8 línies)
Télex: 69120
Fax: 75 81 31

Sucursals a: Eivissa, Costa del Sol, Cala d'Or, Cala Ratjada.